

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

724

2256
բ

Հ Ա Շ Ի Ի

Խորհրդոյն Ժողովոյ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ
 Հաստատեալ Մարդասիրական Ընկերու-
 թեան, յանուն Սրբոյն Գրիգորի Լուսա-
 ւորչի 'ի Բագու, Հանդերձ յորդորա-
 բանութեամբ և ճառիւք ատենադպրի
 Սարգսի Վարչամեանց:

Վասն 1875 ամի:

Բ Ա Գ Ո Ի

Հայոց Մարդասիրական Ընկերութեան Տպարանումը:
 1876.

13558

13558

ՀԱՇԻԻ

Խորհրդոյն Ժողովոյ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ
Հաստատեալ Մարդասիրական Ընկերու-
թեան, յանուն Սրբոյն Գրիգորի Լուսա-
ւորչին 'ի Բագու, վասն 1875 ամի, հան-
դերձ յորդորաբանութեամբ և ճառիւք
ատենադպրի Սարգսի Վարչամեանց:

Дозволено Цензурою. Тифлисъ 19-го Февраля 1876 г.

Մարդասիրութիւնը ընդհանուր պատուէր է
Ազգասիրութիւնը մասնաւոր պատուէր: Մարդասիրու-
թիւնը սովորեցնումէ ամենայն մարդիկ սիրել, ու-
րովհետեւ մեզ նման են, իսկ ազգասիրութիւնը
մեր ազգայինները աւելի սիրել է սովորեցնում: Աւ-
րեմն մարդասիրութիւնը աւելի հաստատումէ ազգա-
սիրութիւնը քան թէ վերցնում: Արովհետեւ ամեն
մարդոյ պարտքն է իւր ազգը սիրել, պաշտպանել,
հոգալ և այս պարտքը առանց ճանաչողութեան
չի լինիլ, պէտքէ արգարութեամբ ճանաչենք մենք
մեր ազգի չափը, սրբենք մեր մտքի աչքերը, որ չ'ը-
նի թէ տգիտութեամբ մթնացած չ'տեսնեն նորա
գեղեցիկ ձիւղերը և չ'ընի թէ շլացութիւնով կամ
չափազանց տեսութիւնով տեսածներիս կերպա-
րանքը այլայլի սեր սպիտակ տեսնենք: Այս եր-
կու տեսակ նայուածքով Խորհրդական Անդամք
Իւրաքանչիւր տարի շրջաբերականներով և ընկերու-
թեան հաշիւների միջոցաւ պարտաւորութիւն են

Համարել բացայայտ կացուցանել առաջի ազգի և ընկերութեան բոլոր Անդամոց, դեղեցիկ գործունէութիւնները այն Անդամոց, որոնք ըստ չափու կարողութեան աշխատելն յօղուտ ընկերութեան, նմանապէս և մեր ազգի պակասութիւնները չ'պարտըկելով յերեան են հանել մեր քրիստոնէական կեանքում անսած և լսած ցած և անարգ բաները: Թեպէտ ազգի պակասութիւնները անդադար յիշելը մարդոյ սիրտ կ'կտորէ, կ'թուլացնէ և կ'յուսահատացնէ, բայց միշտ գովելը սիրտ կ'ուռցնէ, միտքը կ'կուրացնէ և սնապարծ ազգասէր կ'շինէ:

Այս վերջին երեք տարվայ ընթացքում Խորհրդական Անդամք ինչ գործ գործեցին Ձեզ յայտնի է, նոքա չեն կարող պարծենալ թէ իւրեանց պարտաւորութիւնը շարունակել են առանց պակասութեան, նոքա գործել են այնքան որքան կարողացել են և որքան ընկերութեան դրամական միջոցները թոյլ են տուել. ուրեմն աւելորդ Համարելով իւրաքանչիւր անդամոց ցոյց տուած գործունէութիւնը մանրամասն յայտնելը, անդամք կամենում են այս անգամ կարճարօտ հաշիւ տալ Ձեզ:

Ահա եօթներորդ տարեդարձն է ընկերութեան ընդհանուր ժողովի, իսկ երկուսասաններորդ տարին է նորա գոյութեան իւր հաստատութեան օրից սկսեալ. և ներկայ Խորհրդական Անդամոց ընտրողութեան երեք տարին լրանում է: Այս վերջին երեք տարվայ ընթացքում մտել են ընկերութեան Անդամոց կարգը: 1873 թուին 13 անփոփոխ և 18 տարեկան: 1874 թուին 16 անփոփոխ և 55 տարեկան Անդամներ: Իսկ որ ինչ վերաբերվում է 1875 թուականին՝ Խոր-

հրդական Անդամք պարտաւորեն համարում նոյն տարուայ ընթացքում դտած Անդամոց անունները յիշել այստեղ:

ԳԱՆՁԱԿՈՒՄ:

**Աշխատութեամբ Անփոփոխ Անդամոց
Ներսէսի Տէր Ներսէսեանց:**

Ա: ԱՆՓՈՓՈՒՄ:

- 1., Տիկին Սօնայ Յովակիմեան Յովհաննեանց *ուր.*
Գանձակեցի 'ի յիշատակ միակ որդւոյ
Խորոյ Սիմէօնի Յովհաննեանց . . . 100.
- 3., Մովսէս Սիմէօնեան Պապիեանց, Գանձակ. 100.
- 3., Պօլիօփնիկ Թէյմուրազ-բէկ Մելիք-բէգ-
լարեանց, կայուածատէր Ղարաչինար գիւ-
ղից մերձ 'ի Գանձակ . . . 100.
- 4., Եղիշէ Տիրացու Յովհաննէսեանց, Գան-
ձակեցի վաճառական . . . 100.
- 5., Մանաս Աւետիչ Զաւարեանց, Շուշեցի. 100.

Բ. ՏԱՐԵԿԱՆՔ:

- 1., Ստեփանոս Աւագ Քահանայ Տէր Ստե- *ուր.*
փաննոսեանց, Գորեցի, թեմական վերա-
տեսուչ հողերո զպրոցաց Տփլիս, վիճակի. 5.
- 2., Գրիգոր Քահանայ Բաբաքեխեանց, Կրօ-
նուսոյց Գանձակայ հողերո զպրոցի . 5.
- 3., Գրիգորիոս Վարդապետ Տէր Յակոբեանց
Երեանցի, միաբան Սրբոյ Լճմիածնի . 5.
- 4., Աստուածատուր Վարդապետ Տէր Յարու-
թիւնեանց, Սընախեցի. . . . 5.

- 5., Մովսէս Գրիգորեան Եպիսկոպոսեանց, ուռբ. Գետաշէնցի, օգնական Թեմական վերատեսչի, 'ի Գանձակ 5.
- 6., Մատաթեայ Լաղարեան Աւայեանց, Գանձակեցի վաճառական բնակիլոլ 'ի Վեննա: 5.
- 7., Բժշկապետ Կարապետ Յարութիւնեան Բոչարեանց. Տիխիսեցի: 5.
- 8., Եփրեմ Եպիսկոպոսեանց } Խաչակապ զիւղից մերձ 'ի Գանձակ, 5.
- 9., Յարութիւն Մարտիրոսեանց } հոգաբարձ. վանական դպրոցի սրբոց 5.
- 10., Ստեփան Յարութիւնեանց } Թարգման, վանից. 5.
- 11., Իւնկեր Աւետիք Մնացականեան Նասիբեանց, Գանձակեցի 5.
- 12., Սերկէյ Նիկիտիչ Ղալումեանց, Սևբար Գիւղից, Ղաղախայ նահանգի աստիճանաւոր: 5.
- 13., Իվան Սերկէյիչ Շահպարոնեանց, Գանձակեցի, ուսանող 'ի ք. Օտէսայ. 5.
- 14., Ռոստոմ Յովհաննէսեանց, Հաջիշէն Գիւղից, մերձ 'ի Գանձակ: 5.
- 15., Յովհաննէս Յարութիւնեան Բաղդասարեանց, Գանձակեցի, համարակալ փոթի-Թիփիղեան երկաթուղոյ կառավարութիւնում. 5.
- 16., Վարդազար Գրիգորեան Բուազուլեանց } 5.
- 17., Պետրոս Եղիազարեանց 5.
- 18., Գրիգոր Մահտեսի Մկրտումեանց. 5.
- 19., Կարապետ Փաթալեանց 5.
- 20., Յովհաննէս Ոսկանեանց. 5.
- 21., Յարութիւն Ասրիեանց 5.
- 22., Սողոմոն Արամեանց 5.
- 23., Արշակ մահտեսի Յովսէփեանց 5.

Գանձակեցի վեցիցորդ

- 24., Իվան Պավլովիչ Մնացականեանց Գանձակեցի, վաճառական 5.
- 25., Սերգէյ Աթայեանց, կալուածատէր 5.
- 26., Մինաս Իւղբաշեանց, Շուշեցի վաճառակ. 5.
- 27., Գրիգոր Տէր Պետրոսեանց, Շուշեցի վաճ. 5.
- 28., Կոլլեժսկի Ասսետոր Նիգոլայ Նազարիչ Մէլիքեանց. միանուագ 5.
- 29., Սմբատ Թէոդորեան Շերակունի Ալեքսանդրապօլցի Ղփչաղ Գիւղից. 5.
- 30., Գրիգոր Վարդազարեան Մկրտումեանց Գանձակեցի վաճառական 5.

Գ. ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՆԴԱՄՔ 1874 թուակ., որը հասուցելեն իւրեանց տուրքը և 1875 թ.

- 1., Կապիտան Աբրահամ Մէլիքեանց 5.
- 2., Կարապետ Աբրահամեան Տէր Ներսէսեանց 5.
- 3., Տէր Գանիէլ Տէր Բարաղամեանց 5.
- 4., Ղուբերնսկի Սեկր. Եփրեմ Նեղիբարեանց. 5.
- 5., Յովհաննէս Բաղիեանց, Խաչակապցի 5.
- 6., Յովհաննէս Փաթալեանց 5.
- 7., Մկրտիչ Մահտեսի Մարգսեան Ղալեչեանց 5.
- 8., Ղահրաման Սերգէյիչ Յովհաննէսեանց. 5.
- 9., Կոստանդին Պավլովիչ Մէլիքեանց 5.
- 10., Մանուէլ Ամիրսանեանց 5.
- 11., Սողոմոն Երեցիփոսեանց 5.
- 12., Գրիգոր Տէր Մէլիքստեկեանց, Շուլավերցի, վարժապետ Գետաշինի հոգևոր դպրոցի. 5.

Ի Բ Ա Գ Ո Ի:

Աշխատութեամբ Խորհրդական Անդամոց

ԱՆՓՈՓՈՒՔ:

- 1., Գրիգոր Առափելեանց. Շուշուայ քա~ ուրբ. դաքացի, վաճառական 100.
- 2., Մկրտիչ Յովհաննէսեան վարդանեանց 100.
- 3., Գրիգոր Սաղաթէլեան Ասլանեանց. 100.
- 4., Յովհաննէս Մովսէսեան Միրզա-Աւագեանց 100.
- 5., Զաւաղ Գրիգորեան Տէր Խարայէլեանց 100.
- 6., Միրզայ Գանիէլեան Աթամալեանց . 100.
- 7., Միրզաջան Պատուականեան Պատուականեանց 100.
- 8., Ատուածատուր Յակոբջանեան Թարվիլեանց 100.
- 9., Յակոբ Սահակեան Աղամեանց. 100.
- 10., Մինաս Զաւատեան Մէլիքեանց 100.
- 11., Ղազար Յովհաննէսեան Մայլեանց. 100.
- 12., Մարգարայ վելիջանեան Աղատեանց 100.

Ի Մ Ո Ս Կ Ո Ւ Ա Յ:

Աշխատութեան Անփոփոխ Անդամ պարոն

Սահակայ Թաթոսեանցի:

- 1., Աղեքսանդր Աւետիքեան Թարվիլեանց ուրբ. Շուշուայ քաղաքացի 100.
- 2., Յովհաննէս Սահակեան Ժամհարեանց, Շուշուայ քաղաքացի 100.
- 3., Կարասիմ Մինէիչ Կարսոյեանց, Տփլիսու քաղաքացի 100.

ՏԱՐԵԿԱՆՔ:

- 1., Խորէն վարդապետ Ստեփանէ, Հասոյց ուրբ. 1875 և 1876 թ. տուրքը 10.
- 2., Վահան վարդապետ Բաստամեանց, Հասոյց 1875 թ. տուրքը 5.

Ի Բ Ա Գ Ո Ի:

Աշխատութեամբ Տարեկան Անդամոյ պարոն Բաղդասարայ Շահկետանեանց:

- 1., Կարապետ Աղամեանց 5.
- 2., Զաւաղ Բաղդասարեանց 5.
- 3., Յարութիւն Թաթոսեանց. 5.
- 4., Գէորգ Խասխանեանց. 5.
- 5., Բալասի Պօղոսեանց 5.
- 6., Հայրապետ Սափարեանց 5.
- 7., Յովհաննէս Սարգսեանց 5.
- 8., Գրիգոր Սանամեանց. 5.
- 9., Աղաբէկ Տէր Յովհաննէսեանց 5.
- 10., Կարապետ Գրիգորեանց 5.
- 11., Յակովբ Պօղոսեանց 5.
- 12., Եղօր Յարութիւնեանց 5.
- 13., Մկրտիչ Սարգսեանց. 5.
- 14., Սահակ Գաղաշեանց. 5.
- 15., Զահանգիր Ղեյվանդեանց. 5.
- 16., Բեզլար վարդանեանց 5.
- 17., Արշակ Մնացականեանց 5.
- 18., Աղեքսանդր Շանշեանց 5.
- 19., Աղեքսանդր Խուրեանց 5.
- 20., Արրահամ Շահազարեանց 5.

- 21., Մինաս Գիւլղատեանց 5.
- 22., Խաչատուր Վլասեանց 5.

՚Ի ՅԱՐՍԿԻ ԿՕՂՈՂՅԱՅ:

**Աշխատութեամբ Անփոփոխ Անդամոյ
Ազնիւ Պրոտոպոպովեանցի:**

- 1., Մեկքոյ Յակոբեան Թաթէոսեանց Սղնա- ուր-
խեցի 5.
- 2., Յովսէփ Գրիգորեան Պաատովեանց Սղնախեցի 5.
- 3., Արտեմ Սահակեան Սիմէօնեանց ,, 5.
- 4., Արտեմ Արտեմիչ Օթարեանց ,, 5.
- 5., Սիմէօն Յակոբեան Թաթոսեանց . ,, 5.

՚Ի ԲԱԳՈՒ:

**Աշխատութեամբ Խորհրդական Անդամոյ
Գրիգորի Այվազեանց:**

- 1., Յարութիւն Եղեազարեան Պոպովեանց . 5.
- 2., Յովհաննէս Մկրտիչեան Շարաբանդեանց 5.
- 3., Անաստաս բէկ Տէր Առաքելեանց . 5.
- 4., Աղեկսանդր Յարութիւնեան Սերկէյեանց 5.
- 5., Յովհաննէս Համբարձումեան Ղարակետեանց 5.
- 6., Կարապետ Մահաեսի Մինասեան Փօշարեանց 5.
- 7., Գէորգ բէկ Վարթանեան Վարթանեաց 5.
- 8., Գրիգոր Տէր Խորայէլեանց 5.
- 9., Յակոբ Տէր Խորայէլեանց 5.
- 10., Գէորգ Աբրահամեան Շահնազարեանց . 5.
- 11., Յովհաննէս Սերկէյեանց Շուշեցի . . 5.
- 12., Գրիգոր Միրզա-Աւազեանց 5.
- 13., Աղեկսանդր Մէլիք-Ազարեանց . . . 5.

- 14., Բաղդասար Խաչատուրեան Շահկետանեանց 5.
- 15., Յարութիւն Յակոբջանեան Մելիքեանց. 5.
- 16., Խաչատուր Գէորգեան Սերկէյեանց . 5.
- 17., Գէորգ Գանիէլեան Քիւրքչիեանց . . 5.
- 18., Դաւիթ բէկ Աւան Խղբաշեանց. . . 5.
- 19., Սողոմոն բէկ Ստեփանեանց. . . . 5.
- 20., Համբարձում բէկ Խղբաշեանց 5.
- 21., Զաքարիայ Մեսրովբեան Ասլանեանց . 5.
- 22., Եղիայ Յարութիւնեան Պորանովեանց . 5.
- 23., Յարութիւն Թավաքալեանց 5.
- 24., Յակոբ Փիրղատեանց. 5.
- 25., Գրիգոր Սաղաթէյեան Ասլանեանց (*) . 5.
- 26., Աղեքսանդր Յարութիւնեան Ղարակետեանց 5.
- 27., Մարտիրոս Ստեփանեան Խիտիրեանց . 5.
- 28., Յովհաննէս Մկրտիչեան Եղնայեանց . 5.
- 29., Յովհաննէս Մկրտիչեան Կուրկիլեանց . 5.
- 30., Երեմիայ Դաւթեան Ղազարեանց . . 5.
- 31., Գաբրիէլ Յարութիւնեան Պորանովեանց 5.

Սիրելի հանդիսականացդ արդէն յայտնի եղև վերոյգրեալ անուանացուցակից, թէ՛ ՚ի շարս միւս աշխատաւորաց, մեր քրտնաջան Անփոփոխ Անդամ ազնիւ Ներսէս Տէր Ներսէսեանցը, որքան անձինքէ զտեղ անդամակցութեան: Այդ պարոնի գործունէութիւնը մի առ մի այս տեղ յիշելը Անդամք ՚ի յարգանս նորա սուրբ ցանկութեան, աւելնորդ են համարում, սակայն պարտաւորված են առաջի առնել

(*) Ծանօթութիւն: պ. Գրիգոր Ասլանեանցն Հրաւակմալով այս տուրքով ինքնայօժար կամօր Անփոփոխ Անդամոյ շարքը մտաւ նուիրելով հարիւր բուրլի:

ի տեղեկութիւն սիրելեացդ, քաղելով պ. Տէր Ներսէսեանցի և Խորհրդական Անդամոց մէջ եղած գրաւոր յարաբերութեանց, այն հանգամանքը, որն որ վերաբերումէ ընդհանուր ժողովոյ քննադատութեան և մեր Ընկերութեան գործոց շինութեան և յառաջադիմութեան: Պ. Տէր Ներսէսեանցը իւր, այս վերջին ժամանակում ստացած գրութեան մէջ, ՚ի շարս այլոց յայտնումէ մեզ յետեւալը:

« 4-ն Յունվար ամսի 1876 թիւին հրաւիրեցի զան-
 « ձակումը զսնուղ Անփոփոխ և Տարեկան Անդամներին
 « և նոքա միասին վերազննեցին զանձակայ վերաբեր-
 « եալ իմ հաշիւը վասն 1975 ամի, որից երևաց:

Մ Ո Ւ Տ Ք:

« Ա. Նորոգ ընտրեալ 5 Անփոփոխ Անդամոց միա-	
« նուազ վճարքը, հարիւրաւոր ուրբի 500 ու.	
« Բ. Յընթացս 1875 ամի 30 հոգի նորէն	
« ցանկացան լինիլ տարեկան Անդամք	
« ամէն մէկից 5 ուրբի.	150 ու.
« Գ. 1874 թուակ. տարեկան Անդամներիցը	
« 12 հոգի շարունակելով իրանց վճար-	
« քը ամէն մէկը 5 ու.	60 ու.
	<hr/>
	Ընդամենը. 710 ու.

Ծ Ա Խ Ք:

« Դ. Յիշեալ զուճարէն 1875 ամի փոս-	
« տայիւ և փոխանակագրով հասու-	
« ցածեմ Ընկերութեան զանձարանին	
« չորս հարիւր երեսուն ուրբի	430 ու.
« Ե. Յընթացս 1875 ամի արուածէ ծախս:	

ուրբ.

« 15 փետ. Ըստ առաջարկութեան տարեկան	
« Անդամոյ պ. Նաղօրի Յովհաննէսեանց	
« երկու պսակուող աղքատ օրիորդաց	
« կարիքը հոգալոյ համար տուածէ	10.
« 17 « Հանգուցեալ Գրիգոր Ապրեսովի	
« մայր Շախանումին, որ յետին աղ-	
« քտութեամբ է ապրում, տուածէ	4.
« 20 « Սրբոց թարգմանչաց վանից զպրոցը	
« ոչ մի տեղից համարեայ արդիւնք	
« չունի և զիւղական խաչակապցի	
« ժողովուրդը գռեհեկութիւնից շատ	
« սառնութեամբ են նայում իւրեանց	
« որդւոց ուսմանը, մինչև անգամ զիրք	
« թանաք, զրիչ, թուղթ և այլ ուսա-	
« նողական նպատտ առնելը, իբրև ան-	
« սովոր բան՝ նրանց ծանր էր թւում,	
« թող թէ վանահօրը վայելուչ ուժիկ	
« տալը և 900 ամեայ մի նուիրական	
« վանքի պահպանելը: Վասնորոյ ժողո-	
« վուրդի աչքը բանալոյ համար դէպ	
« ՚ի ուսումնասիրութիւնը և նոցա	
« ջերմեռանդութիւնը շարժելու աղա-	
« զաւ, Սրբոց վարդանանց զօրաւորաց	
« տօնին գնացի այցելութիւն, և ՚ի	
« ներկայութեան հանդիսաւոր բազ-	
« մակամաց ընձայեցի Ընկերութեան	
« կողմից 45 աշակերտաց, զանազան	
« ուսանողական նպատտ.	30.
« Վանահայր ուսուցչին թէողորոս	
« վարդապետին	32.

- „ Յատուկ վանքի եկեղեցւոյ համար ուր .
- „ կարևոր անօթեղէն գէնցի . 8.
- „ Որպիսի անցքը տպագրուած է № 11
- „ Մեղու Հայաստանի լրագրումը ման-
- „ րաման:
- „ 10 Ապր. Աթուհց Պատուականի այրի կնոջը
- „ և իւր որդւոյ ապրուստի համար ըստ
- „ միջնորդութեան Պ. Նիկօլայ Մելիք-
- „ եանցի 'ի ձեռն Մ. Վազարեանցի
- „ տուած է 10.
- „ 14 „ Ըստ գրութեան Ժողովոյ Ընկերու-
- „ թեան մարտի 26 էն, № 82, օրհնել
- „ տուի հանգուցեալ Սիմէօն Օհանովի
- „ գերեզմանը, որոյ աղագաւ նուիրեցի
- „ Բահանայից, տիրացուաց և աղքատաց 15.
- „ 16 „ Նորաշէնի հանգուցեալ Եսայի Տէր
- „ Խրայէլեանցի կնոջը իւր որբոց
- „ ապրուստի համար 2.
- „ 22 „ Մի անցաւոր Ղարաբաղցի չքաւոր
- „ Բահանայի, ըստ միջնորդութեան Պ.
- „ Խրայէլ բէկ Մամիկոնեանցի, տուած է
- „ ճանապարհածախս. 3.
- „ 4 Մայիս. Գետաշինու ծխական դպրոցի վար-
- „ ժապետ Տէր Սիմէօն Աղիբեկեանցին,
- „ որը աւելի քան 8 դարի սովորեց-
- „ նումէ գիւղացի երեխանցը հայերէն
- „ գրել կարգալը մի աննշան ուժիկով,
- „ իբրև խրախուսանք, ընձայած է Ըն-
- „ կերութեան կողմից մի ոսկեզօծ
- „ ձամացոյց իւր շղթայիւ 30.

- „ Նոյն օրը յանձնեցի իրան մի քանի ո.
- „ դրբեր, տողանոցներ, հայկական
- „ գեղազրութիւն, 'ի նպաստ աղքատ
- „ աշակերտաց, արժողութիւնն է . 4.
- „ 5 „ Եկեղեցւոյ քուչայումը բնակուող
- „ հանգուցեալ Երեցփոխեանց Սարգիսի
- „ կնոջը իւր որբովք, ըստ միջնորդու-
- „ թեան տարեկան Անդամոյ պ. Սողոմոնի
- „ Երեցփոխեանց օգնութիւն հասած է 10.
- „ 5-8 Յունի. Պպ. Տարեկան Անդամոյ Մովսիսի
- „ Եպիսկոպոսեանց և Գաբրիէլի Հախ-
- „ վերտեանց հետ ճանապարհորդե-
- „ լով և անցնելով, Չարդախու, Գե-
- „ տաբէկ, Փիլի, Խաչակապ գիւղերովք
- „ նուիրված է 'ի նպաստ չքաւոր ու-
- „ սանողաց սեղական դպրոցների զա-
- „ նազան նպաստ 10.
- „ 19 „ Փիլիայ տղայոց և Խաչակապայ օրի-
- „ որդաց դպրոցներին ըստ միջնորդու-
- „ թեան տարեկան անդամոյ պ. Յով-
- „ հաննէսի Բաղիեանց նուիրած է գրելու
- „ թուղթ և 25 հատ գեղազրութիւն
- „ արժողութիւնն է 5 ո. 50 կ.
- „ Թէոդորոս վարդապետ Շիրակունիին
- „ տուած է 20 հատ հայկական գեղա-
- „ գրութիւն վանական դպրոցի ընդու-
- „ նակ աշակերտներին բաժանելու 3 ո.
- „ 28 „ Տէր Մկրտչե Տէր Յովհաննէսեանց մաս-
- „ նաւոր դպրոցին 'ի կողմանէ Ընկերու-
- „ թեան ողորկված է ընդ գրութեամբ
- „ № 38, 30 հատ նոյն գեղազրու-

- „ Թէնէն 'ի խրատոյս ընդունակ աշա-
կերտաց 4 ու. 50 կ.
- „ Մայիսի 22 Ընկերութեան 11-որդ ու.
„ տարեդարձի հանդէսը կատարելու
„ առթիւ զրկուած է 'ի Բագու հե-
„ ոագիր, շնորհաւորութեան, ծախսն է 2.
- „ 10 Սեպ. Համաձայն վճռահատութեան Խոր-
„ հրդոյ Ընկերութեան 'ի 19-էն Մայի-
„ սի № 115, Ղարաչինարցի որբ Նի-
„ կողայոս Տէր Սողոմոնեանցը ընդու-
„ նուած է 'ի շարս որդեգրաց Ընկերու-
„ թեան 2 տարի ժամանակաւ, որոյ
„ ապրուստի համար տարին 50 ուրբի
„ է նշանակուած, այս հաշվումը վեց
„ ամեայ վարձ վճարեցի Սարգիս
„ Արզումանեանցին 25.
- „ 26 „ Ըստ միջնորդութեան տարեկան ան-
„ դամայ բարեշնորհ Գրիգոր Քահանայի.
„ Բաբարեխանց, տուած է հինգ
„ ուրբ. ճանապարհածախս Գանձակից
„ մինչև 'ի Սուրբ Եջմիածին Հայոց հա-
„ ւատը ընդունող տաճիկ Մահմուդին: 5.
- „ 28 Հոգ. Գետաբեկու ծխական դպրոցի ու-
„ սուցիչ Գրիգոր Քահանային Նաղիր-
„ եանց ողորկեցի 22 օրինակ հայկա-
„ կան գեղադրութիւն. 3 ու. 30 կ.
„ Օգոստոս ամսին բաժանուած է
„ Գետաշինումը 13 օր. գեղեգրութիւն
„ աշակերտաց 1 ու. 95 կ.
- „ 15 „ Սոյն ամի Ապրելի 15-ից մինչև ի
„ Օգոստոսի 15-ն, ուսանումէր սրբոց

- „ Թարգմանչաց վանքումը Հայոց լե-
„ զուն և կրօնը և Սեպտեմբերի 1-ցն
„ շարունակելու է նոյն ուսումն մինչև
„ 1-ն Յունիսի 1876 ամի, Բանանցայ
„ դպրոցի մէջ մի տաճիկ Չանկազուրցի
„ Վալի (*) Մամնադ Հասան Օղլի, որի
„ խնդիրքը յարգելով Տէրութիւնը
„ թոյլ տուած է մկրտիլ նրան 'ի
„ Հայոց դաւանութիւն, սորա ապրուս-
„ տի, հազուատի և մկրտութեան
„ լուծումն ստանալոյ համար հեռագիր,
„ ընդամենն է. 46 ու.
 - „ 15 Հոգ. Յընթացս 1875 ամի զրազրութիւն
„ արի այլ և այլ մարդկանց հետ
„ Ընկերութեան անդամներ գանելոյ
„ համար: 430 ուրբին. փոշտով և
„ փոխանագրով զրկեցի Ընկերութեանը.
„ Մայիսի շրջաբերականները և Նոյեմ-
„ բերին հրաւիրական տոմսակները
„ զրկեցի փոշտով, ուր հարկներ՝ այս
„ առարկայից համար տարուայ միջոցին
„ ծախսէ եղած, ընդ ամենը 15-75.
„ Իբացի այս, Ընկերութիւնից ողորկած է 50 հատ Ըն-
„ յթեբցարան Խորէն Քահանայի Սերգաբէգեանց և 150
„ հատ այբբենարան Աւագ Գրիգորեանցի, որը բաժա-
„ նուած է յետագայ ծխական դպրոցներին 'ի գիւղօրայս:
-
- (*) Ծանօթ: Այս վալին ընդունված է Մարդ. Ընկ. որդեգիր և
զարմանալի ջերմեռանդութեամբ ուսանումէ:

»'ի Բանանց:	} Այբբենարան.	.	50	օրինակ
»'ի Գետաշէն:	} Այբբենարան.	.	15	»
»'ի Գետաբէկ:	} Այբբենարան.	.	25	»
»'ի Ղարաբուլաղ:	Այբբենարան	.	20	»
»'ի Ղուլացու շամշաղինայ:	Այբբենարան	.	30	»
»'ինքս բաժանեցի որ ծանօթանան վարժապետները				
»այբբենարանի յարմարութեանը		.	10	»

200 օրինակ.

Ընդամենը 280 ուրբի.

Բոլոր ծախսն է 710 ո.

» Ուրեմն 'ի 1-ն Յունվարի 1876 ամի, ինձ մօտ
 » շմնաց Ընկերութեան գումարիցը ոչինչ:
 » Հաշուը ներկայացնելից առաջ և մի համառօտ
 » ատենաբանութենից յետոյ մի քանի առաջարկու-
 » թիւններ արի ժողովեալ անդամներին, որք խոր-
 » հրդակեցէին և քուէարկեցին յետոյ՝ որոշեցին:
 » Մտի: Խոնարհաբար խնդրել ընդհանուր ժողո-
 » վից Ընկերութեան, որ գումարուելուէ ամոյս 25-ին
 » 'ի Բազու, յատուկ Գանձակայ և մերձաւոր, Հայոց
 » զիւղերի դպրոցներին և աղքատ ուսանողացը մար-
 » դասիրաբար նպաստելոյ համար՝ թոյլ դալ գոր-
 » ծադրել Գանձակեցի և մերձաւոր զիւղացի տարե-
 » կան Անդամոց վճարքը, սկսեալ սոյն 1876 թուա-
 » կանից մինչև երեք տարին, որպէս զի միացնուի
 » սպասելիք գումարի հետ և այն տուրքը, որ գոյա-

13558

» հալուէ այսուհետև նորոգ տարեկան անդամ գրվող
 » պարոններից և մասնաւոր նուիրատու թիւններից
 » յանուն Ընկերութեան:

» **Երկրորդ:** Պարտաւորացրին ինձ, որ գրաւոր ծա-
 » նուցմամբ յայտնեմ ուրիշ քաղաքներում և տե-
 » ողերում գտնուող միւս տարեկան անդամներին, զի
 » նոքա եթէ կամենումեն պահպանել անդամացու-
 » թեան կոչումը, իրենց վճարքը ուղղակի հասցնեն
 » այսուհետև Ընկերութեան գանձարանին 'ի Բազու
 » տարուայ սկզբումը և ոչ ուշ քան Յունվար կամ
 » Փետրվար ամիսներումն:

» **Երրորդ:** Եթէ առաջիկայ երեք տարումը ցան-
 » կացողք լինին Անփոփոխ Անդամութեան կոչման՝ նոցա
 » տուրքը պէտքէ լիովին հասցնվի Ընկերութեանը և
 » միացնուի մայր գումարի հետ, համաձայն 49-յօդ
 » Ընկերութեան կանոնադրութեան:

» **Չորրորդ:** Տարեկան անդամներից և մասնաւոր
 » յրնձայաբերութենից սպասելիս գումարը յընթացս
 » երեք տարուայ, պատշաճաւոր հաշուէպահօթեամբ
 » և գովանի խնայողութեամբ ծախս անելու միաձայն
 » քուէարկութեամբ ընտրեցին: Պպ. Յակոբ Ախիկեան-
 » ցին, Մովսէս Եպիսկոպոսեանցին, Աղայ Աղայեանցին,
 » Իբարեշնորհ Տէր Գրիգոր Բաբաքեւխեանցին և զիս:
 » Այս 5 անձինք կազմելով անօրէն-մասնաժողով
 » Ընկերութեանը 'ի Գանձակի - պարտական են հաշիւ
 » տալ մոից և ելից ընկերապատկան գումարի 'ի
 » Գանձակ, ամեն տարուայ վերջումը:

» և **Հինգերորդ:** Բոլոր ժողովեալ անդամները
 » խոստացան ամենայն աշխատութիւն և Քրիստոնէ-
 » սական յորդորանք 'ի գործ դնել, որ այսուհետև

,,Պանձակումը և յայլ տեղիս բազմանան ընկերու-
 ,,թեան Անդամները 'ի փառս և սրտիւ Հայոց Ազգի
 ,,և բազմերախտ Հօրն մերոյ Սրբոյն Գրիգոր Լուսա-
 ,,ւորչի, և խնդրեցին ընդհանուր ժողովցոյ որ ընկե-
 ,,րութեան հաշիւը տպագրելիս հրաւիրուի Ազգի
 ,,հոգեւոր անդամների ուշադրութիւնը և մասնակ-
 ,,ցութիւնը այս ազնիւ և օգտակար գործի մէջ:

Պ. Տէր Ներսէսեանցը այս գրութեանը հետ 'ի
 միասին ուղարկելէ մի ճառախօսութիւն, որից երև-
 ումէ թէ այս սարոնի հոգին և միտքը ինչո՞վէ պա-
 րապում աիւ և զիշեր 'ի սէր մարդկութեան և Ազ-
 գի: Ահա բովանդակութիւնը ճառի, որ կարգացելէ
 ինքը առաջի մասնաւոր ժողովի զանձակաբնակ Ան-
 դամոց ընկերութեան:

,,Պերապտիւ Հարք և Մեծարոյ Պարոններ!

,,Այսօր հրաւիրելով իմ օթեանը Վանձակումը
 ,,դանւող անփոփոխ և տարեկան անդամներիդ բա-
 ,,զուայ Մարդասիրական ընկերութեան անցեալ տա-
 ,,րուայ հաշուի մի մասը Վանձակայ վերաբերու-
 ,,թեամբ վերազննէք և Ձեր միտքը առաջիկայ 1876
 ,,թուականի համար յայտնէք ընդհանուր ժողովն
 ,,'ի Բագու ես յառաջ բան այդ հաշիւի Ձեզ ներ-
 ,,կայացնելը թոյլտուութիւն եմ խնդրում, որ երկու
 ,,խօսք խօսեմ այս ընկերութեան մասին:

,,Չեզանից գուցէ շատերին յայտնի լինի, որ ես վաղուց
 ,,մտադիր էի Տէրութեան հրամանաւ մի բարեգոր-
 ,,ծական ընկերութիւն սահմանել Վանձակումը վա-
 ,,սրն օգնելոյ անանկայ քաղաքիս՝ շինութեամբ ցորենի
 ,,շտեմարանի, չքաւոր ուսանողաց և զիւղական

,,դպրոցաց զանազան ուսանողական նպաստիւք և
 ,,ղրամական օժանդակութեամբ, բայց մի քանի տը-
 ,,խուր հանգամանքներ արգելաւթ եղան ինձ, որոց
 ,,մտաբերելը ոչ միայն ցաւալի է՝ այլ և այսուհե-
 ,,տե աւելորդ է յիշելը:

,, Այդ արգելքները չկարողացան արմատախիլ
 ,,յառնել իմ սրտէն այն ձկտումները դէպ 'ի ընկե-
 ,,րականութիւն, որոնք մտելէին իմ մէջ մի քանի տարից
 ,,տեսքը: Վասնորոյ անյաջողութեան հտնդիպելով մի
 ,,ընկերութիւն կազմել Վանձակումը, ես 1873 թուա-
 ,,կանումը Անփոփոխ Անդամ գրուեցայ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ
 ,,հաստատեալ Բազուայ Մարդասիրական ընկերու-
 ,,թեանը՝ յանուն Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսա-
 ,,ւորչին Հայաստանի, համոզուած գոյով, որ Հայոց
 ,,ընկերութիւնը որ քաղաքում և լինի՝ օգտաւէտ է
 ,,որնդհանուր ազգի համար և նորա յառաջադիմու-
 ,,թեանը:

,, Անդամ գրվելից յետոյ վերազննելով յիշեալ
 ,,ընկերութեան հաշիւները սկսեալ 1862 թուից
 ,,մինչև 1874 թիւը՝ ես հասայ այն եզրակացու-
 ,,թեանը, որ մեր անդրանիկ ընկերութեան գործերը
 ,,համեմատելով Ռուսիաբնակ Հայերի բազմութեանը՝
 ,,շատ դանդաղն գնում, վասն զի նորա դոյութիւնը
 ,,շատ Հայաբնակ քաղաքներում համարեա բոլո-
 ,,րովին անյայտ են, բայց աւելի տխուրը այն է՝ որ
 ,,մեր ազգի յառաջաւոր անձինք, մանաւանդ հոգե-
 ,,որականք, արժանաւորապէս չեն համախրում նրան
 ,,Անդամ գրուելով և զանազան նուիրատուութեամբ
 ,,օգնելով: Մի այսպիսի սառնասիրտ յարաբե-
 ,,րութեանց հետեանքը այնէ եղել որ 10-12

1) տարուայ միջոցին ընկերութեան գրամագլուխը չէ
1) աւելացել 10-15 հազար ռուբլից, որով յայտնի
1) բանէ, ընկերութիւնը չէր կարող մի երևելի գործ
1) յառաջացնել կամ մի զգալի օգնութիւն հասցնել
1) Հայ չքաւոր ուսանողներին Ռուսաստանի մէջ:

1) Յանկանալով փոքր 'ի շատէ օգնել այդ ընկե-
1) յութեանը ես 1874 և 1875 թուականներումը
1) հրաւրեցի, այժմ այս տեղ գտնուած պարոններիդ
1) Անդամ գրուել յիշեալ ընկերութեանը: Իմ խո-
1) րհարհ շնորհակալութիւնը և անկեղծ գոհունակու-
1) թիւնը թոյլ տուէք յայտնել Ձեզ Մեծապատիւ
1) Տեառք! այն պատրաստականութեան մասին, որով
1) դուք ընդունեցիք իմ առաջարկութիւնը: Նոյն
1) առաջարկութիւնը արելեմ կովկասեան զանազան
1) քաղաքներում և գիւղերում բնակւող Հայերին
1) թէ բերան առ բերան իմ ճանապարհորդութեանց մի-
1) ջոցին և թէ գրաւոր յարաբերութեամբ, որոյ հե-
1) տեանքը եղելէ այլ և այլ անդերում մի քանի
1) տարեկան և Անփոփոխ Անդամ գտնելը:

1) Այսպիսով իմ աշխատութեամբ գտած և ըն-
1) կերութեան կողմից ընդունուած են 14 Անփոփոխ և
1) 60 տարեկան Անդամներ, որոց մեծ մասը օտար
1) քաղաքացի և գիւղացի Հայք են:

1) Որքան իմ կարողութիւնս և ընդանեկան հան-
1) զամանքներս կ'ներեն՝ ես այսուհետեւ էլ պատ-
1) րաստեմ բարոյապէս օգնել ոչ միայն Բագուայ՝
1) այլ և ամենայն բարեգործական ընկերութեանց
1) որոց նպատակն է կ'լինի Հայազի մանուկներին
1) կրթել գաստիարակելը, սնանգներին օգնելը, չքա-
1) ւոր ուսանողներին և դպրոցներին պահպանելը,

1) դրենեօք և գրամական օժանդակութեամբ, նաև
1) Հայ հեղինակների աղղիւնաւոր և ազգօգուտ աշ-
1) խատասիրութեանց տպագրելը և ժողովուրդի մէջ
1) հրատարակելը և այլն: Բայց մի միայն իմ համա-
1) կրութիւնը չէ բաւական այս ծանրակշիւ գործե-
1) րումը, վասն զի տարաբաղաբար ես չունէմ այն
1) հարստութիւնը, որով առանց իմ բազմահոգի ըն-
1) րանեաց ապրուստին վնաս հասցնելու՝ կարողանայի
1) ձեռնտու լինել ազգաշահ գործերի. ուրեմն այս
1) գործերին՝ համակրել հարկաւոր է ընդհանուրի
1) կողմից և առաւելապէս հասարակութեան զարգաց-
1) րեալ և հարուստ անդամների կողմից: Այս հարցի
1) մասին մեր Հայ մամուլը վերջին երեքջորս տարումը
1) շատ պատուական և ազգօգուտ յօդուածներ է
1) հրատարակել, վասնորոյ բաւականէ, եթէ ամէն
1) մէկս այդ յօդուածները ուշադրութեամբ կարդանք
1) և ապա չ'հրաժարուենք իրագործել բանիւ և
1) գործով: Առ հասարակ ամէն մէկ բարեմիտ Հայ,
1) եթէ համակրումէ ընկերութեանը Բագուայ՝ և նորա
1) անդամներ և օգտուէտ գործունէութիւնը իւր
1) սրտին մօտ է՝ պէտք է ոչ թէ միայն բաւականա-
1) նայ իւր Անդամ գրուելովը և մի քանի ռուբլի
1) նուիրելովը՝ այլ և հրաւիրի ուրիշներին յանդա-
1) մակցութիւն և այդպիսով բարձրացնի ընկերու-
1) թեան հարկը, զօրացնի նորա նիւթական ուժերը
1) և միանգամայն աշխատի տարածել հասարակու-
1) թեան մէջ նորա բարի նպատակները:

1) Այս դէպքումը մեր պարտաւրութիւնները իմա-
1) նալոյ և ճշտիւ կատարելոյ համար բաւականէ՝ եթէ
1) մտաբերենք թէ Ֆարիզումը կան 2209, Լօնդոնում

,,3300 և Ամերիկայումը անթիւ բարեգործական
 ,,Ընկերութիւններ, թող թէ Եւրոպայի միւս քա-
 ,,ղաքները ուր ամէն ժամ և կարելի է ասել ամեն
 ,,որպէս կարծես յղանումէ, ծնանումէ և դարաւոր
 ,,կենանքով ապրումէ հազար ու մէկ տեսակ բարե-
 ,,նպատակ Ընկերութիւն, սկսեալ մշակներից մինչև
 ,,ամենահարուստը: Ուրեմն միթէ ամօթ չե լինիլ
 ,,միլիօնաչափ Ռուսիաբնակ Հայերիս, չպահապանել
 ,,մեր անդրանիկ Ընկերութիւնը որը կրումէ իւր
 ,,ճակատի վերայ մեր երախտաւոր Լուսաւորիչ Հօր
 ,,հրաշալի անունը: Անհերքելի և յայտնի ճշմարտու-
 ,,թիւնն է, որ եթէ մեր հոգևորական դասը իբրև
 ,,ազդող ժողովրդեան վերայ, հետևէր իւր սուրբ պար-
 ,,տաւորութեան յարմարայս ամենակարևոր գործին
 ,,գոնէ ՚ի պատիւ բազմաչարչար Հօրն մերոյ Սրբոյն
 ,,Գրիգորի Լուսաւորչին Հայաստանի, Ընկերութեան
 ,,երկոտասանամեայ գոյութեան միջոցին՝ ջերմ հա-
 ,,մակրութիւն ցոյց տար գէպ ՚ի նա և եթէ իւր
 ,,քարոզութեանց և ատենաբանութեանց մէջ յեկե-
 ,,ղեցիս, ՚ի հացկերոյթս և յայլ պատշաճաւոր տե-
 ,,ղիս, տարին, առ սակաւ, երկու երեք անգամ խօսէր
 ,,այս Ընկերութեան վերայ, մանաւանդ Լուսաւորչի
 ,,տօներին, իմ կարծիքով այժմ նորա Անդամների
 ,,թիւը կ'լինէին աւելի քան թէ մի քանի հազար
 ,,անձինք, բայց ցաւելի է յիշել, որ Ընկերութեան
 ,,Անդամները, համեմատելով ազդի Անդամների հետ,
 ,,դեռ ևս շատ սակաւ են, մինչև անգամ, ցայսօր
 ,,դեռ չկայ մեր ազգումը մի ցանկացող, որ ուրա-
 ,,խութեամբ ընդունի Պատուաւոր Անդամի կոչումը
 ,,և միանգամայն նուիրի մէկ հազար ուրբի՝ որը

,,կարծեմ զգալի չ'պէտքէ լինի հարուստներին:

Այժմս Խորհրդական Անդամք հարկաւոր են
 համարում Ընկերութեան դրամոց հաշիւը տալ Զեդ
 սկսեալ 1873 թուականից մինչև 1876 թուականն:

Մ Ո Ւ Տ Ք:

Ա. մինն Յունվարի 1873 ամի Ըն-
 կերութիւն ունէր զուտ դրամ . 5784 ա. 42 կ.
 և խաղարակական բիլետներ 45 հատ,
 հաշուելով իւրաքանչիւրն 194ր. 50 կ. 4702 ա. 50կ.

Յընթացս 1873 ամի ստացան:

- Ա. Ընձայաբերութիւն նոր գտնուած 13
 Անփոփոխ Անդամներից . . . 1400 ա.
- Բ. Ընձայաբերութիւն նոր գտնուած 17
 տարեկան Անդամներից . . . 96 ա.
- Գ. Տպարանական արդիւնք . . . 496 ա. 64 կ.
- Դ. Վիճակահանութիւնից, աշակեր-
 տուհեաց ձեռագործների. . . 204 ա. 25կ.
- Ե. Առանձին ընձայաբերութիւն, և
 Ընկերութեան շինութիւնից. . . 119 ա.
- Զ. Տօկոսիք զուտ գումարից և խա-
 ղարկական բիլետներից . . . 1075 ա.

Ընդ ամենը 13,877 ա. 81 կ.

Յընթացս 1874 ամի ստացան:

- Ա. Ընձայաբերութիւն նոր գտնուած 16
 Անփոփոխ Անդամներից . . . 1600 ա.
- Բ. Ընձայաբերութիւն նոր գտնուած 55
 տարեկան Անդամներից . . . 275 ա.

Գ. Թատրոնից արդիւնք, ներկայացրած բարեգործական նպատակաւ . . .	140 ռ. 88 կ.
Դ. Առանձին ընծայաբերութիւնք բարերար անձինքներից . . .	153 ռ.
Ե. Թօշակատու աշակերտուհիներից . . .	45 ռ.
Զ. Տպարանից արդիւնք . . .	550 ռ.
Է. Ընկերապատկան շինութիւնից արդիւնք	84 ռ.
Ը. Տօկոսիք զուտ գումարից և խաղարկական բիլեթներից . . .	1391 ռ. 68 կ.
<hr/>	
	Ընդ ամենը 4239 ռ. 91 կ.

Յընթացս 1875 ամի ստացան:

Ա. Ընծայաբերութիւն նոր գանուած 19 Անփոփոխ Անդամներից . . .	1900 ռ.
Բ.)) Բազու և Գանձակ գրտնուած 100 ճարեկան Անդամներից . . .	515 ռ.
Գ. Վիճակահանութիւնից. Աշակերտուհեաց ձեռագործներից: . . .	137 ռ.
Դ. Տպարանից արդիւնք . . .	520 ռ.
Ե. Ընկերապատկան շինութիւնից արդիւնք . . .	40 ռ.
Զ. Տօկոսիք զուտ գումարից և խաղարկական բիլեթներից . . .	1531 ռ. 90 կ.
<hr/>	
	Ընդ ամենը 4643 ռ. 90 կ.

Ամենից Գումարն է 22,761 ռ. 62 կ.

Ե Լ Ք:

Յընթացս 1873 ամի ծախս է եղել

Ա. Օրիորդաց ուսումնարանի վերայ ծախք ընդ ամենը . . .	989 ռ. 21 կ.
Բ. Տպարանական տառերի և մանր ծախք	500 ռ. 80 կ.
Գ. Խորհրդարանի գործավարական ծախք	72 ռ. 65 կ.

Դ. Որդեգիրներին նպաստ . . .	505 ռ.
Ե. Բազուայ գեմնազիայումն աղքատ ուսանողաց նպաստ . . .	103 ռ. 96 կ.
Զ. Պարգևաբաշխութիւն աշակերտաց, շասական գրեանքով . . .	22 ռ. 5 կ.
Է. Մանր ծախք և շինութեան կարկասանաց վերայ . . .	18 ռ. 71 կ.
<hr/>	
	Ընդ ամենը 2213 ռ. 98 կ.

Յընթացս 1874 ամի ծախս է եղել:

Ա. Օրիորդաց ուսումնարանի վերայ ծախք ընդ ամենը . . .	736 ռ. 45 կ.
Բ. Որդեգրաց: Բազուայ և յայլ տեղիս	434 ռ. 83 կ.
Գ. Աղքատաց ողորմութիւն . . .	254 ռ. 95 կ.
Դ. Մանր ծախք խորհրդարանի համար և բիլեթների համար . . .	156 ռ. 25 կ.
Ե. Գանձակումն պ. Տէր Ներսէսեանցի առաջարկութեամբ զանազան ընծայաբերութիւններ է եղել, խորհուրդի թոյլտուութեամբ. . .	347 ռ.
<hr/>	
	Ընդ ամենը 1929 ռ. 48 կ.

Յընթացս 1875 ամի ծախս է եղել

Ա. Օրիորդաց ուսումնարանի վերայ ծախք ընդ ամենը: . . .	750 ռ. 50 կ.
Բ. Որդեգրաց: Բազու և յայլ տեղիս	445 ռ.
Գ. Խորհրդարանի գործավարական ծախք	148 ռ. 57 կ.
Դ. Մանր ծախք զանազան դիպուածներում	85 ռ.
Ե. Աղքատաց ողորմութիւն . . .	120 ռ.
Զ. Տպարանի համար գնուած է տառեր	542 ռ. 20 կ.

- Է. Շինութեան կարկատանի 58 ա. 1 կ.
- Ը. Գանձակումն ծախսէ եղել զանազան
ազդարուտ գործերի վերայ 280 ա.
- Թ. Քիլվար գիւղի նորաբաց ուսումնարանի
վարժապետի 4 ամսի վարձ. 50 ա.
- Ժ. Էջմիածին ողարկվեցաւ ճեմարանի
կիսոյ արման համար 100 ա.

Ընդ ամենը. 2579 ա. 28 կ.

Ամենից Գումարնէ 6721 ա. 74 կ.

Այս գումարը հանելով մուտքից մնաց առ մինն
Յունվարի 1876 ամի.

- Ա. Զուտ գումար . 11337 ա. 38 կ.
- Բ. Խաղար. բիլիթներ 4702 ա. 50 կ. } 16039 ա. 88 կ.

Վերոյիշեալ հաշուից եզրափակվեց, որ Ընկերու-
թիւնը առ այժմ ունի առ ձեռն զուտ գումար
11,337 ա. 38 կ. և խաղարակական տոմսակներ
4702 ա. 50 կ. ընդ ամենը . 16039 ա. 88 կոպ:

Բոլոր այս գումարները և թղզադրամները գտան-
վում են զանձապետ պ. Գրիգոր Թումայեանցի մօտ,
որին՝ յանձնածէ շահացներու ՚ի 17 Ֆետրվարի
1873 ամի սահմանադրած օրագրութեամբ, ստա-
նալով նորանից առանձին ապահովագիր: պ. Թու-
մայեանցը այն օրից սկսեալ, որպէս ցոյց են տալիս
նորա իւրաքանչիւր տարվայ հաշիւները, խղճի մտօք
աշխատումէ Ընկերութեան գումարը չ'թողուլ առանց
շահաբերութեան, մի այդպիսի հաւատարիմ և բա-
րենախանձ Անդամ, Մարդասիրական Ընկերութեան
Անդամոց սրտերում պէտքէ զանի միշտ սիրոյ և յար-
գանաց տեղի:

Առաջի առնելով մեծարու Անդամոց հայացու-
ղութիւնը Ընկերութեան Անդամոց և գումարաց
հաշիւը, Խորհրդական Անդամք կամենում են զարձու-
ցանել Ձեր ուշադրութիւնը Սրիտրդաց յՀովիտիմեանն
ուսումնարանի ներկայ դրութեան վերայ:

Անցեալ տարվայ տարեգարձի օրը, Ձեզ քաջ
յայտնի է թէ՛ ընդհանուր ժողովը յիշեալ ուսում-
նարանին վերաբերեալ հարցը վճռեց, որ նա մնայ
ինչպէս առաջէր, միևնոյն դրութեան մէջ, այսինքն
չ'փակել երբեք նորան, այլ հետևել այնպիսի ուղղու-
թիւն տալ որ ուսանող օրիորդները կարողանան յա-
ռաջադէմ գտնվիլ ուսման մէջ: Որովհետև Ռուսաց
լեզուի վարժուհին անտեղեակ լինելով մեր լեզուին,
որքան աշխատում էր կարողանում բացել աղջկե-
րանց միտքը և այս վերջինները չ'հասկանալով նրա
դաս տուծ առարկաները, սովորումէին ինչպէս թու-
թակ, վասնորոյ Անդամք ՚ի տեղի վերոյիշեալ վար-
ժուց նշանակեցին Հայուի Տիկին Եղիսաբեթ Գրի-
գորեանցին:

Ուսումնարանը բաղկանում է երկու դասատներից
պատրաստական և առաջին: Այս երկու դասատանց
մէջ աւանդում են Կրօն, Հայոց պատմութիւն, Թուա-
բանութիւն, Հայկական և Ռուսական լեզուներ: Հայ-
կական և Ռուսական գեղադրութիւն, Երգ և ձեռա-
գործութիւն: Բոլոր ուսանող Սրիտրդք են 35, իսկ
ուսուցիչք 3, որոնցից Ա. Խորէն Քահանայ Միրզա-
բէկեանցն ուսուցանում է Հայոց լեզու առաջին դասա-
տան, իսկ Կրօն և երգ երկու դասատանց մէջ: Բ.
Աւագ Գրիգորեանցն ուսուցանում է Հայոց պատմու-
թիւն, Թուարանութիւն, առաջին դասատան, իսկ

Ռուսաց լեզու երկու դասատանց մէջ: Գ. Տիկին Եղիսաբէթ Գրիգորեանցն ուսուցանումէ Հայոց լեզու և Թուաբանութիւն պատրաստական դասատան, նոյնպէս Հայկական և Ռուսական գեղադրութիւն և ձեռագործութիւն երկու դասատանց մէջ:

Խորհրդական Անդամք պարտաւոր են համարում, ծանուցանել Ձեզ թէ Յուլիս ամսին տարւոյս նոքա ստացան Ղուբայ նահանգի Քիլիսար գեղջ Հայոց հասարակութիւնից մի աղերսագիր, որից երևումէ, որ այս հասարակութիւնը 'ի վաղուց հետէ զրկված լինելով լուսաւորութիւնից, նոցա արք և կանայք, ծերք տղայք, և դստերք այսօր աչքաթող արած մնացած են մի անկիւնում, և միշտ բնակվելով նոցա շուրջը պատող մահամետական ազգաց մէջ, կորուսել են ամենազլխաւոր նշանը Հայութեան, որ է լեզուն, չունենալով և Քրիստոնէական հաւատոյ կողմանէ այնքան զիտութիւն, որ կարողանան մի առ ժամանակ պահպանել և այս կոչումը: Ուստի Անդամք յառաջագոյն ժողովելով հաստատ տեղեկութիւն այս մասին, և իմանալով որ մի քանի բարեմիտ անձանց սրտերում, յորգորանօք թեմական վերատեսուչ Սրբակրօն Սահակայ Վարդապետի, յղացել է սուրբ ցանկութիւն ուսումնարան բացելոյ այն զիւղում, այնպէս որ վարժապետը և սուներ թէպէտ պատրաստէ, բայց ժողովրդականք չեն կարողանում գտնել մի հաստատ աղբիւր, որով կարելի լինի պահպանել այդ ուսումնարանը, առանձին օրադրութեամբ 'ի Կէն Նոյեմբերի 1875 ամի նշանակեցին Ընկերութեան գումարից մի վարժապետի վարձ ամսական 12 ռ. 50 կ. և սահմանեցին առաքել այս վարձը մինչ ցյունվար

ամիսը 1876 թ. այսինքը մինչ ցընդհանուր ժողով կազմելը, խոստանալով խնդրամատոյց հասարակութեանը միջնորդել առաջի Ձեր և խնդրել, որ ժողովը իւր ցաւակցական ուշագրութիւնը դարձուցանէ վերոյիշեալ նորաբաց ուսումնարանի վերայ, նորա դրութիւնը ևս առաւել բարւոքելոյ համար, որ խղձալի մանկունք չ'մնան իւրեանց ծնողաց պէս տգիտութեան մէջ, անընդհատ առաքելով դրամական և միւս ուսումնարանական հարկաւոր պիտոյքներ և զբքեր: Ուսումնարանը, որպէս երևումէ խորհրդական Անդամոց ստացած թղթակցութիւնից, արդէն սկսելէ շարունակել իւր ընթացքը, կնքելով իւր ճակատին մեր Ընկերութեան անունը: Այդ ուսումնարանին վերաբերեալ հանդամանքները արդէն յայտնիէ մեր Վ. Ե. ՓԱՌ. ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻՆ, որոյ աղազաւ Անդամք ստացան նորին Օծութիւնից յետագայ օրհնութեան կոնդակը:

Պ. Գէորգ ծառայ Քրիստոսի և անհասանելի կամօք
 յԱստուծոյ Եպիսկոպոսապետ և ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ ամենայն
 յՀայոց Մայրազոյն պատրիարք համազգական նախա-
 յմեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր
 յԵկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Եջմիածնի: Բարեբաշա
 յԱնդամոց խորհրդարանի Մարդասիրական Ընկերու-
 յթեան Հայոց Բազուայ, օղջոյն և Հայրապետական
 յօրհնութիւն:

Սխորժելի է մեզ լսել զԸկեղեցիկ համբաւ բարեգործութեան պատուական խորհրդականաց և Անդամոց Մարդասիրական Ընկերութեանը, որ այդչափ ուղղութեամբ և արգիւնաւոր յառաջխաղապցութեամբ ընթանայ ընդ առաջադրեալն նպատակ ձեռնտուութեան նիւթական և բարոյական զարգաց-

,,ման իւրոյն համազգեաց, որում նոր իմն սպացոյց
 ,,մատուցանէ 'ի լիակատար գոհութիւն սրտի մերոյ
 ,,յատկացուցեալ գոլով՝ ըստ վկայելոյ Սահակ Վար-
 ,,թապետի նախանդամոյ թեմական Ատենի Շամա-
 ,,խոյ ամի ամի ուղբլիս արծաթոյ հարիւր և յի-
 ,,սուն 'ի պետս բարէկարգ կառավարութեան նորա-
 ,,բաց դպրոցի Քիլվար գեղջ, ընդ բարեխնամ խնա-
 ,,մակալութեամբ իւրով տուեալ տեղե և այնր գեղջ
 ,,ուսումնակարօտ մանկուոյն գովելի առատաձեռնու-
 ,,թեամբ: Մարդասիրական ընկերութիւնդ արդէն
 ,,քանիցս արժանի եղեալ է մերոյս • շնորհակալեաց
 ,,վասն զոյն օրինակ ազգասիրական գործառնու-
 ,,թեանց իւրոյն գործունեաց և բարեպաշտ Անդամոց,
 ,,և քանղի և ներկայիս առատաձեռնութիւն ոչ սա-
 ,,կաւ և դուզնաքեայ ինչէ առ անտարբերութեամբ
 ,,ազգայնոց այլոց բազմահարուստ քաղաքաց 'ի
 ,,գործ ազգային յառաջադիմութեան, վասնորոյ իրա-
 ,,ուուն Զեզ համարեմք վայելելոյ զչայրապետական
 ,,առատարձիր Օրհնութիւն մեր, զոր և շնորհեմք
 ,,ամենեցունցդ 'ի բոլոր սրտէ արտայայտելով զյոյս
 ,,մեր՝ եթէ հետզհետէ նորանոր դպրոցք բացցին
 ,,շնորհիւ սիրալիւր և ազգասէր խնամոց Զերոց, եղ-
 ,,եալքն 'ի բարեկարգ պայման վերածեսցին, նա մա-
 ,,նաւանդ չ'վկայիցին բնաւ դրունք միոյ դպրոցի 'ի
 ,,պատճառս բացման կամ հաստատութեան միւսոյն,
 ,,որպէս զի զանպակաս վարձս ընկալջիք 'ի վարձա-
 ,,հատոյց բարերարէն ըստ չափաւ արդեանց Զերոց
 ,,և վաստակաց: Յանձնեմք զԶեզ զամենեօին յամե-
 ,,նապահ խնամն և շնորհս վերին տեսչութեան:
 ԳԷՈՐԳ Գ. ԿԱԹՈՒՂՈՒԿՈՍ ամենայն Հայոց: Թ. 310,

,,ի 15 Հոկտեմբերի 1875 ամի Փրկչական, և ազ-
 ,,գիս մերոյ ուրիշ. 'ի Ս. Էջմիածին:

Բացի ամանէ Խորհրդական Անդամք կարդալով
 Հայոց և Ռուսաց լրագիրներում թէ Քիլիզիլու կա-
 սիական զիմնադիօնում ուսանող Սարգիս Մատուր-
 եացն, զանուելով յետին չքաւորութեան մէջ չի կա-
 ռողանում իւր ուսումը շարունակել, այս մասին
 թղթակցցին ,,Մեղու Հայաստանի՝ խմբագրատան
 և խնդրեցին որ հաստատ տեղեկութիւն հասցնի
 ընկերութեանը պ. Մատուրեանցի կողմանէ: Ուստի
 երկու լրագիրները ,,Тифлискій Вѣстникъ՝ 101 հա-
 մարում և Մեղու Հայաստանի 38 համարում հրա-
 տարակցցին կովկասեան Ուսումնական շրջանի տեսուչ
 պ. Ճեյիխովսկիի, Մատուրեանցի մասին տուած
 տեղեկութիւնը, որից անդամք նշմարելով թէ՛ այդ
 երիտասարդը, յառաջադիմութեամբ, գիտութեամբ
 և վարուք, յիշեալ զիմնադիօնի ամենաընտիր աշա-
 կերաներից մէկն է և ունի մեծ կարօտութիւն օգնու-
 թեան, և թէ Մարդասիրական ընկերութիւնը ըն-
 դունէ իւր հովանաւորութեան ներքոյ, նորան հա-
 մար նշանակել միայն տասն ուղբլի ամսական նպաստ
 վասնորոյ Անդամք օրագրութեամբ 'ի 15-ն Հոկ-
 տեմբերի 1875 ամի սահմանեցին, սկսեալ 'ի 1 էն
 նոյեմբերի նշանակել վերոյիշեալ աշակերտի հա-
 մար ամսական տասն ուղբլի, մինչ ցընդհանուր ժո-
 դով կազմելը:

Այս երկու, այսինքն մեկը Քիլվար գեղջ ուսում-
 նարանի և միւսը Մատուրեանցի համար նշանակած
 դրամական նպաստները ժողովը արդէն նկատեց հա-

շուեցուցակի մէջ զրաճ միւս ծախսերի շարքում և Խորհրդական Անդամք յոյս ունին, որ ժողովը չի թողնել այդ յօդուածները առանց ուշադրութեան: Վերջաւորելով 1875 թուակ. հաշիւը, Խորհրդական անդամք Ի նկատի ունենալով, որ այսօր ժողովը պիտի ընտրէ նոր Նախագահ և Խորհրդական Անդամք վասն հանդերձեալ 1876, 77 և 78 ամաց, պարտաւոր է համարում Ձեր ուշադրութիւնը դարձուցանել Ընկերութեանս անցեալ երեք տարուայ 1871, 72 և 73 ամաց հաշուետարութեան մէջ, 14-ից մինչև Ի 21 երեսներում տպագրուած, բացայայտութիւնների վերայ, որոնք վերաբերվում են նորընտիր Նախագահի և Անդամաց ընտրողութեան և նոցա պարտաւորութեանց, ուր նկարագրված է, թէ որպիսի անձինք պէտք է ընտրվին և նոքա ինչով պիտի պարապին երեք տարուայ ընթացքում: Խորհրդական Անդամք խնդրում են, որ ժողովը այս անգամ մի սուր հայեցողութիւն դարձուցանէ ընտրելի անձանց ծանր պաշտօնի և նոցա արժանաւորութեան վերայ: Որովհետև մեր Ընկերութեան անունը օր ըստ օրէ տարածվում է զանազան քաղաքներում, ուստի նոր ընտրված Անդամք պարտաւոր են, նաւաւարի պէս զործունէութեան զեկը ձեռններից բաց չի թողնել և հետեւել ինչ ձևով սկսել է Ընկերութիւնը իւր գործը, այնպէս շարունակել և զէպի այնպիսի ուղղութիւն ածել նորան, որ իւրաքանչիւր Հայ, տեսանելով նորա քաղցր և ազգօգուտ պտուղները, իւր սրտի յօժարութեամբը ցանկանայ մասնել անդամաց շարքը: Ձեզ քաջ յայտնի է, որ մեր ազգի հարուստներից շատերը դեռ անտարբերութեան քնից

չեն կամենում զարթնել և օրօրվում են ունայնասիրութեան օրօրացում. եթէ սոքա ճանաչէին իւրեանց պատիւը և այն նշանակութիւնը որ բաղդի բերմունքով ստացել են այս աշխարհում, նոքա չէին թողնել, որ Ընկերութիւնը իւր քայլերը փոխէր այդպէս դանդաղ: Գուք զխտէք, որ առանց մամոնայի ոչ մի ձեռնարկութիւն կամ նպատակ չի կարող հասնիլ իւր կատարելութեան առաւել ևս բարեգործական զէպքերում: Ուրեմն մինչև մեր բաղդախնդիր հարուստների քնից զարթնելը, Ընկերութեան յոյսը պէտք է կախուած մնայ Խորհրդական Անդամաց զործունէութենից, նորա չափաւոր գումարից և մարդասէր ու ազգասէր անձանց ընծայաբերութենից:

Սիրելի Բարեկամք և Եղբարք իմ՝

Ձեզ յայտնի է որ իւրաքանչիւր մարդ իրբ որ պատրաստովումէ հրաժարվել աշխարհից և մնաս բարեաւ անել իւր մտերիմ բարեկամաց և ազգականաց հետ, աւանդումէ նրանց իւր վերջին խօսքը կամ լեզուաւ և կամ գրով: Ես վեց տարի շարունակ լաւ կամ վատ ծառայեցի Բնկերութեան, սակայն այսօր միտք ունիմ մնաս բարեաւ անել Ձեզ հետ որովհետեւ իմ կենսական հանգամանքները չեն թողնում շարունակել ևս Ատենադպրութեան պաշտօնը. բայց մինչ ցայն թոյլ տուէք ինձ իմ վերջին խօսքերը ուղղել դէպ 'ի Ձեզ և ապա թէ հրաժարվել:

Անցեալ տարի ես Ձեզ պատմեցի մի երազ, բայց նա ոչ թէ երազ էր, այլ կենդանի տեսիլք. մի քանի ամսից յետոյ երբ այս իմ տեսիլքը տպագրվեց Բնկերութեան հաշուի մէջ, մի անուսում քահանայ և մի աշխարհական հարուստ հայ, մի հանգիստում իմ լուսկացութիւնը ընդհատեցին այս խօսքերով: Նախ և առաջ սկսեց Քահանայն:

» Սիրելի, լաւ կանես միշտ քնած մնաս և երբէք յերազ չտեսնես, որովհետեւ Հայոց եկեղեցւոյ ճակատին գրած չկայ, որ քահանայքը քարոզեն, թողունք ասել որ և ժողովուրդը ևս չի պահանջում մեզանից տանել այս լուծը: Աստուած երկար կեանք պարքէէ մեր ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻՆ, որ այս նոր յնօտային ծայնագրութենով ազատել է մեզ ժամերգութենից, մեզ համար մնումէ միայն լաւ պղկեստաւորվել, պատարագ անել, կենդանեաց և

յամեռելոց համար, հանդէսով մեռել թաղել, նոր յամուսնացելոց պսակել և նորածիններին կնքել, յուտել, խմել հանդիստ պառկել: Մեր քարոզը մեր յեկեղեցւոյ արարողութիւնն է և պայծառ զարդը յպատկերներով և ջահերով, ի՞նչ մեր բանն է հարուստների պատուին զիպչել և նոցա կանանց յշուայլ ոսկեզօծ հանդերձների անունը տալ, որ Օրհնես'ա տէրից և պատուից զրկվինք. աւետարանումն յէլ չկայ գրած, որ հայի Քահանայն կամ Վարդապետը բացի իւրեանց պաշտօնից և քարոզութիւնով պարապեն. ամենայն մարդ նախ և առաջ յպարտաւոր է իւր օգուտը ձեռքից բաց չ'թողնել, յորովհետեւ եթէ մեք Քահանայքս սկսենք քարոզել և և լուսաւորել ժողովուրդը, յայնժամ նոքա կմիայնորվեն մի սիրտ և մի հողի կ'դառնան և մեզ յիտպառ կմտանան. լոյսը խաւարովն է ճանանչվում, յնմանապէս եթէ ժողովուրդը խաւար չ'լինի Քահանայն նորա աչքին լուսաւոր չի երևալ: Նրանելի յօրեր, որ անցին, երբ միամիտ ժողովուրդը Քահանային Աստուծոյ տեղ էր պաշտում, և նրանից յօչնչ չէր պահանջում: Եթէ քարոզութիւնը մի յամենահարկաւոր բան լինէր, մեր Վարդապետները յվանքերի խցերում իւրեանց անձները պարարելով յէէին մնալ, այլ անդադար քաղաքներում և զիւրղերում, ինչպէս Քրիստոսը քարոզութենով կ'պարապէին: Աւրեմն Հայոց եկեղեցւոյ հարցը արդէն յվճռված է և քեզ բան չէ մնում խօսալու:

Քահանայն երբ վերջացրեց իւր խօսքը, հարուստ աշխարհականը որի լեզուն մի քիչ կակազումէր, սկսեց բառբառել: (*)

(*) Մանթրոսիւն. Այս անձը արդէն մեռած է:

11 Է՛հ օրհնեալ հողի, խելքդ զլիսիդ ժողովի՛ր և
 11 քանի ժամանակդ ձեռիդ է աշխատի՛ր փող
 11 ժողովի՛ր և քո տունդ զարդարի՛ր, որ կինդ և
 11 որդիքդ փողերով կուշտ խաղաղ կեանք վարեն, և
 11 թէ ես և ընտանիքս քաղցած մնանք, աղղը մեզ
 11 չե օգնիլ, ո՛չ շուռ կայ բաղլի անիւր, այսօր
 11 թէ ունեւոր ես, բարեկամք և օտարք կը ժողովին
 11 քո չորս կողմով և կ'սիրեն քեզ, բայց ե՛րբ դըժ-
 11 րբազրութիւն հանդիպեց քեզ, Աստուած ազատի,
 11 ամենեքեանք քեզանից երեսները կը արձուցա-
 11 նեն, ուրեմն իզուր տեղը գլուխներս ցաւեց-
 11 նումենք և պահանջում, որ մեր քրտինքով վաս-
 11 տակած և զանազան ճանապարհներով ժողոված
 11 հարստութենից մի մասը ընծայենք աղղին. հարս-
 11 տութիւնը Աստուծոյ պարգև է, ում որ նա սի-
 11 րոււմէ տալիս է նորան որ վայելի, չքաւորը պէտքէ
 11 մնայ չքաւոր, աղքատը աղքատ և քաղցածը քաղ-
 11 ցեալ. սա յախտնական կանոն է, որ Աստուած իւր
 11 նախախնամութեամբը մարդկային աղղի իւրաքան-
 11 չիւր ծնված անհատի ճակատին գրումէ, որը
 11 պիտի լինի հարուստ և որը չքաւոր: Եթէ
 11 այս կանոնից ով որ դուրս եկաւ և սկսեց խղձալ
 11 աղքատին և նորա որդոյն, նա ընդդէմ է վարվում
 11 նախախնամութեան. ինձ հետ յոյս ունիմ համա-
 11 ձայնովին բոլոր ազգերի մեծատունները առաւելւո-
 11 պէս մահապաշտները և միւս հեթանոս ազգերը:
 11 Եթէ մեր ազգում պատահումեն մի քանի մե-
 11 ծատուններ, որոնք քանի կենդանի են ինձ պէս են
 11 սպրում, բայց երբ մօտնուումեն զերնդմանին, կը-
 11 տակում են իւրեանց գանձի մի մասը աղղին, սրանց

11 ես իմաստուն չեմ կոչել այլ յիմար, որովհետև
 11 ես մեռնելուց յետոյ թող ով որ ուզումէ վայելէ:
 11 Եթէ կայ մի ուրիշ կեանք մեր մեռնելուց յե-
 11 տոյ, սորա մասին այդքան զլխացաւանք տալ ի՛նչ
 11 հարկաւոր է, միթէ՞ ժամ պատարազից մէք յետենք
 11 մնում, միթէ՞ զանձանակը իւր կոպէկից զրկվումէ,
 11 միթէ՞ մեր մեռելներին փառաւոր չենք թաղում,
 11 մարդ չեմ սպանում և գողութիւն չեմ անում,
 11 որ դժոխք գնամ. ո՞վ է տեսել սուրը ձեռքիս և
 11 որ իշխի վերայ յարձակվելիս, կամ ո՞վ է տեսել ինձ
 11 այլոց դրամարկղը կտորելիս և փող զողանայիս.
 11 Կարձամիտ մարդիք ասումեն աւետարանումը դրած
 11 է լեզուով սիրտ կտորելը ու մարդ սպանելը միև
 11 նոյն է, ահա քեզ կոյր դատողութիւն. միթէ լե-
 11 ցուից դուրս պրծածը չի ցնդում և ցրվում օդի
 11 մէջ և երբէք նշոյն էլ չէ մնում. թէ կուզ ա-
 11 ռաւօտից, մինչև երեկոյ իմ հէրս ու մէրս անի-
 11 ծես. յիմարաբար ասում են որպէս թէ՛ մեր յիշոցքը
 11 յիսկոյն Ֆոտոգրաֆի մեքենայական զօրութեամբը
 11 ստպարգրվումէ այն սրտի վերայ դէպի որը ուղղու-
 11 մենք և աղեղի նման սրննթաց թափանցումէ և
 11 ծակում սիրտը. ամենայն բան էլ թէ այդպէս էք
 11 հասկանում, վայ Ձեր զլխին. ի՛նչ սիրտ, ի՛նչ հո-
 11 ղի, աշխարհս մի կտոր միս է, ամենայն մարդ դա-
 11 նակ, ո՛ր կողմը ուզումէ թո՛ղ կտրէ, ասումեն սուտ
 11 ստողը արքայութիւն չի մտնիլ, դա էլ մի ջոկ յի-
 11 մարութիւն. օ՛րհնված, և թէ սուտ չի ասեմ, կա-
 11 րողեմ փող աշխատիլ. մեր հայ ազգից հազարից
 11 մէկն էլ չես կարող գտնել, որ ճշմարտութենով հա-
 11 րստացած լինի, և ինչի՛ պէտքէ այս ճանապարհով

1) չհարստանայ, ե՛րբ որ և թագաւորներն էլ փողի
 1) կարօտ են, Աստուած օրհնի փողը, ո՛վ որ սրան
 1) ունի թէ կուզ ամենատխմար մարդ լինի փխխտո-
 1) փայ կ'դառնայ, թէկուզ փորումը եչ ու և չլինի
 1) տրամաբան կ'դառնայ. երեկվայ փորը մէջքին կպած
 1) մաթոսին այսօր փորը հաստ Մատթէոս աղա է շե-
 1) անել, երեկվայ անպատիւը այսօր իշխանական պա-
 1) տուի է հասել, ոչ թէ փողոցներում և հանդէս-
 1) ներում այլ հենց և Աստուծոյ տանը մէջ: Ասացէք
 1) խնդրեմ, մեր քահանայքը ո՞ւմ են շատ սիրում,
 1) պաշտում և պատուում, եթէ ոչ աղայի փորին
 1) նրա կրբանին: Եթէ այսպէս զօրութիւն է ունեցել
 1) փողը, էլ ինչո՞ւ չպէտքէ պաշտենք նորան. ինչո՞ւ
 1) շուայլութեամբ վարվենք նորա յետ, թէ կուզ
 1) տրաքեն հայոց ազգի աղքատները, ուսումնարան-
 1) ները, և բարեգործական ընկերութիւնները, իմ
 1) սիրականը ձեռքից բաց պիտի չ'թողնեմ. ա՛խ դրամ,
 1) դրամ, դրամ ձայնդ շատ ախորժ է, զօրութիւնիդ մա-
 1) տաղ, կեանքս կ'տամ քեզ, քանի որ կենդանի եմ և
 1) մեռնելուց յետոյ կառնեմ և կտանեմ քեզ էն
 1) կեանք. ինչպէս քեզ ճանանչելեմ, էն կեանքումն
 1) էլ դու հրաշքներ պիտի գործես, ա՛խ երեմ քեզ
 1) մոկոնողին: Քանի որ կրբանս դարտակ էր, երբ
 1) փողոցից տուն էի դառնում բարի երեկոյ էի ա-
 1) սում և պատասխան չէի ստանում կնոջիցս և ե-
 1) րեխերքիցս. իսկ այժմ դեռ չ'հասած և չ'մտած
 1) տուն, դուրս են դալիս նրանք իմ առաջս և իմ
 1) բերանս չ'բացած իրանքեն սխում բարեկի և
 1) կրդախառնվիլ. ահա՛ քեզ հրաշք: Եթէ չես հա-
 1) ստում ինձ գնանք հայաստան ցոյց տամ քեզ

1) մեծատուն հայերից ամենազլխաւորին, որի հայրա-
 1) նունն է Բինամուս Օղլեանց, ինչն է պակաս սը-
 1) րան, ծերութեան հասակը քիչ է մնացել անցկաց-
 1) նէ և մտանէ զառամութեան մէջ, միլիթոնների
 1) մէջումը գլորվումէ, երկիր և աշխարհ չ'մնաց յո-
 1) րում սիւզած չ'լինի սրա կալուածները. իւր քթա-
 1) խտորը շատ է սիրում, քան թէ իւր հոգին, ո՛վ
 1) կ'համարձակվի սրանից բան խնդրել յօգուտ եկե-
 1) ղեցույ և ազգի, սա արդար և մեծ դեր է խա-
 1) ղում Կովկասեան հօրիզոնում և միշտ սովորութիւն
 1) ունէ գունդ գունդ ոսկիներ ընծայաբերել կաշառա-
 1) սեր չաստուծուհոյ որդիներին: Եջմիածնի նորա-
 1) շէն ձեմարանի այրեցեալ մասը՝ սա իւր հարստու-
 1) թեան չ'զիտեմ քանի երրորդ մասով կարող էր
 1) վերանորոգել և հենց եթէ կամենայ, մի միլիթոնով
 1) մի նոր ձեմարան կ'կառուցանէ և նորանում քանի
 1) քանի երիտասարդներ կ'լուսաւորվին, չեմ ասում
 1) միւս բարեգործական միջոցները: Նա մտածումէ այս-
 1) պէս: Եթէ իմ ազգիս սկսեմ լաւութիւն անել,
 1) օտար ազգաց աչքից կընկնեմ և պատուից կ'զրկ-
 1) վեմ (« Արևս վկայ) որ Բինամուս Օղլեանցը շատ
 1) լաւ է հասկացել իւր խելըն ու շառը. մի՞ թէ նա
 1) այնքան յիմար է, որ իւր ազգին լաւութիւն անե-
 1) յով, օտար ազգերի աչքից ընկնի. (*) սուտ ենասում
 1) որ լուսաւոր ազգաց համար այն մարդն է պատուոյ
 1) արժանի, որ նախ հետեւում է իւր ազգին օգնել.
 1) ասացէք տեսնեմ, ես ի՞նչ պարզեւ կարող եմ ստա-

նանօթութիւն: Այդ բաղդախնդիր Բինամուս Օղլեանցը զաղծելով
 Կոնստանտինապօլիս, այն տեղից լուրհասաւ, որ այս օրերս, չա-
 րաչար մահուամբ մեռել է:

11նալ իմ ազգիցս իմ բարերարութեանս փոխարէն
 11հնացած ճշմարտութիւններ շատ կան գրած և
 11ասած, ճշմարտութիւնները մեռած ստուեր են և
 11խօսքեր, որ գրվել է ու գրվում է արծաթ չ'սիրող
 11մարդկանց ձեռներով. ինչքան կամենում են թող
 11գրեն, ո՞վ է լսողը. այն որ ես եմ ձանաչել ու
 11հասկանում ոչ ոք չ'գիտէ, ահա՛ իմ օրէնքը և
 11ճշմարտութիւնը, եթէ կամենումես դու էլ կատա-
 11րեալ մարդ դառնալ, դէ լսի՛ր: Լաւ է ունենալ
 11զանձ, քան թէ անուն բարի. լաւ է սուտ ասելով
 11հազարներ աշխատել, քան թէ ճշմարիտը ասելով
 11հազարներից զրկվել: Լաւ է քարասիրտ լինիլ քան
 11թէ ողորմասիրտ, լաւ է անձնասէր լինել քան եղ-
 11բայրասէր, վա՛յ այն մարդկանց, որ ազքասների և
 11տնանկների վերայ կխորհեն և իւրեանց քրտին-
 11քով աշխատած հարստութիւնից մի մասը կ'բա-
 11ժանեն յօգուտ կարօտելոց. վա՛յ այնպիսի տգէտ
 11մարդոյ համար, որ կ'ասէ թէ՛ Քրիստոնեայք մի մար-
 11մին են և մի հոգի և իւրաքանչիւր անդամ մի-
 11միանց պիտի օգնեն: Ա՛յն նորանց, որ հոգւով աղ-
 11քատ են և աշխարհքի սէրից և մարմնական հեշ-
 11տութենից և վարթամութենից հրաժարված, մը-
 11տածում են թէ՛ ոչ ինչ չունեն և ամենայն ինչ
 11ունեն. վա՛յ այն մարդոյն, որ հեզութեամբ
 11տանում է ամենայն նախատինք և չէ զգում
 11իւր հոգւոյ մէջ դառնութիւն. վա՛յ նորան, որ
 11սգում է իւր մեղաց համար, վա՛յ նորան, որ քաղ-
 11ցած է արդարութեան և ոչ աշխարհային փառաց.
 11Վա՛յ ողորմածաց, որ կերակրում են քաղցեալներին,
 11արբուցանում են ծարաւեալներին, հազցնում են
 11մերկերին, ժողովում են օտարներին և թողնում են

11յանցաւորին. վա՛յ որ խաղաղասէր է և այն: Ա՛յս-
 11պիսի ճշմարտութիւններով, սիրելի իմ փոքս լի-
 11քըն է, որքան ուզումես թափում, բայց պէտքէ այն
 11էլ ասեմ, որ այս իմ օրէնքին և ճշմարտութեանը
 11ծառայում են, ոչ թէ միայն հայոց ազգի մե-
 11ծատունները, այլ բոլոր ազգաց, որոնք սիրոված են
 11յերկրային գունտի տակն ու վրայով. կան թէպէտ
 11մի քանի մեծատուններ մեր ազգում, որ իմ օրէնք-
 11ների քանի մի մասը ռանակոխ են անում և սխալ-
 11մամբ կամ ամաչելով ազգի գանձանակին ընծայու-
 11մեն մի քանի կողոր արծաթ, բայց եթէ այսպիսի
 11մեծատուններ մարդկանցից չի ամաչեն, իւրեանց
 11տուածը յետ կ'պահանջեն, ճշմարիտը ասեմ մեռ-
 11ները լաւ է, քան թէ կենդանութեամբ աչքը բաց
 11իւր սեպհականութենից մի բան այլոց ընծայելը,
 11գոնէ մեռնելից յետոյ աչքս չի տեսնիլ թէ կուզ
 11բոլոր իմ ոսկով և մարգարիտով լիքը սընդուկնե-
 11րքս տանեն ջուրը ածեն, կամ իմ որդիքը և ազգա-
 11կանները շուայութեամբ գործ ածեն և թողնող
 11գնացողի անունը անիծեն: Ահա՛ վերջացնում եմ իմ
 11խօսքը խելքդ գլխիդ ժողովի՛ր և լուռ ու մունջ
 11տանդ նստիր, ո՞վ կարդաց քո գրածներդ, ո՞վ հե-
 11տուեց քո խօսքերին, ո՞վ հասկացաւ քո միտքդ, ո՞վ
 11ձանաչեց քեզ և վերջ ապէս եթէ այսօր մեռանես
 11դու, ինչպէս շատերն են մեռնում, ո՞վ կ'ափսոսայ,
 11կամ եթէ այս նեղութեան լուծը, որ կրումես և
 11մինչև ՚ի մահ ջնջված ես հոգւով և մարմնով
 11ո՞վ ցաւակից եղաւ քեզ և մխիթարեց քեզ խրա-
 11խուսելով և յոյս տալով. դու շատ ողորմելի մարդ
 11ես, որ այդքան կուրութեամբ կ'սիրես քո ազգը

1) նորա կրօնը և նորա լեզուն. թո՛ղ քո որդիքդ մո-
 1) ռանան հայերէն խօսայլը այլ սովորեն Վաղղիերէն
 1) Անգղիերէն և միւս Եւրոպական լեզուները, որ
 1) քաղցած չ'մեռնեն, հայոց լեզուն հարկաւոր է
 1) միայն ծածուկ տեղերում, անշնորհք մարդկանց
 1) շրջանում և ոչ թէ դարւոյս ուսաւոր մարդկանց
 1) մէջ: Ես՝ քիչ է մնում գետինը մանեմ երբ իմ կինս
 1) իմ գուլերների և կովերնանդկայիս մօտ սկսումէ
 1) ինձ հետ հայերէն խօսալ, իմ երեխերքս այսպէս
 1) եմ կրթել, որ մի բառ չի հասկանան հայերէն:
 1) Նրկու հայ միասին երբ խօսումենք մեր լեզուով,
 1) եթէ մի օտար ազգի որդի է պատահում, իսկոյն
 1) ամաչումենք և լեզուներս փոխում, նորա լեզուաւ
 1) բարբառում, որ չի համարի մեզ չ'լուսաւորված:
 1) Արկնումեմ, աչքդ լաւ բաց արա՛ և խելքդ զըւ-
 1) խելք ժողովրդ և խելացնոր մարդոյ նման մի՛ խօսիր
 1) և մի՛ զրիր վայր ու վեր: Քանի որ իմ ընկերներս
 1) այսինքն Հայոց Ազգի մեծատունները իմ օրէնքիս
 1) իմ վերոյիշեալ ճշմարտութիւններիս կ'ծառայեն,
 1) թո՛ղ ձեր Մարդասիրական Ընկերութիւնը ոչ ինչ
 1) բանի չ'յուսայ, առանց փողն ոչինչ չէք կարող յա-
 1) ռաջ տանել, տարենը մի անգամ ընդհանուր ժո-
 1) դով կազմելով և այդ Ընկերութեան կոպէկների
 1) հաշիւը տեսնելով, նա իւր նպատակին չի կարող
 1) հասնիլ, շատ զրելով և խօսելով փոր չի կշտանալ՝
 1) թէ կուզ երկնքից աստղեր ներքև բերէք, վերջը
 1) դուրս կգայ մի սուտ ազգասէր ոմն, զօրօրինակ, ա-
 1) նունը զնենք Զրախօսեանց, և կ'սկսէ ոչ աջ և ոչ
 1) հասեակ նայելով ձեր արած բարեգործութիւններին
 1) հազցնել մի սև զգեստ և չարախնդաց օրագիրների

1) միջոցաւ ՚ի հանդէս դուրս բերել ազգի և Ընկե-
 1) րութեան Անդամոց սրտերը վիրաւորել, ահա՛ ձեր
 1) վարձը և Ընկերութեան ճակատագիրը: Ձեր Ընկե-
 1) րութիւնը նմանումէ մի չքաւոր մարդոյ գերդաս-
 1) տանի, որից անբաւականութիւնը, տժգոհութիւնը
 1) և անուանաբեկութիւնը պակաս չի լինիլ, բայց եթէ
 1) մի քանի հազար այս չքաւորի ձեռքը ընկաւ, յայն-
 1) ժամ նորա կեանքի անիւր կ'փոխվի և խաղաղու-
 1) թիւն կ'տիրէ նորա տան մէջ: Ուրեմն այդ Ընկե-
 1) րութեան գոյութիւնը կախված է մամնայից, այս-
 1) ինքն ինձանից և իմ ընկերներից, եթէ այդպէս է
 1) ապա ուրեմն վայ Ձեր զլխին, որովհետև մեր քսակ-
 1) աների բերանները այնպէս չի փակված, որ միւս
 1) անգամ բացուի: Աւետարանը ասումէ ուր գէշն իցէ
 1) անդր ժողովեսցին արծուիք, սա Քրիստոսի վերջին
 1) դալստեաննէ վերաբերում, բայց ես կասեմ Ձեր Ըն-
 1) կերութեան համար է ասած, որովհետև եթէ
 1) Մարդասիրական Ընկերութիւնը ունենար մի հա-
 1) րուստ գրամարկը, ամենայն կողմից նորա վերայ կը-
 1) ժողովվէին մեզրի ձանձի պէս իմաստուն վարժա-
 1) պետներ և խորհրդատու անձինք, և նորա ուսում-
 1) նարանի և միւս գործունէութեան շրջանը այդ-
 1) պէս սուղ և ապարդիւն չեր երեւալ հեռապէս
 1) մարդկանց աչքում: Տեսա՞ր որ առանց մամնային
 1) ոչ մի բարի բան չէ կարելի աշխարհքումս ստեղծել
 1) թող թէ մի այդպիսի հռչակաւոր և Այստերահաստատ
 1) Ընկերութիւն պահպանել, նա էլ Բազուայ մէջ, որոյ
 1) ժողովուրդը որքան օր ըստ օրէ բազմանումէ, այնքան
 1) անմիաբանութեան նսեմացած հօրիզոնումն է սիրում
 1) բնակվիլ: Գուք ասումէք որպէս թէ, կ'դայ ժա-
 1) մանակ երբ ճրագով ման կ'գանք և չենք գտնել

այդ միջոցիցը որն որ ձեր ձեռքումն է այժմս: Ես
 յիմ հոգին, մարդից յիմար բան չի ստեղծել Աս-
 ստուած այս աշխարհումս, ես ոչինչ այնքան չեմ
 յսիրում, որքան իմ մանէթներին ու ոսկիներին, մի-
 թէ իմ սիրեկանիս կ'թողնեմ, որ դուրս գայ ձեռ-
 քիցս, որ ես էլ մնամ վերջը աղքատ և տնանկ. ա-
 ստել եմ, ասումեմ և ասելու եմ, որ եթէ այս կեան-
 քում չ'կարողացայ վայելել իմ դանձր, անպատճառ
 պիտի յետս տանեմ այն կեանք, մեծատունը շատ
 հեշտ կանցկենայ իւր ոսկով և արծաթով այն
 կեանք, քան թէ ուղտի որդին ասեղի ծակով:

Օն ևօն արասցէ ինձ Աստուած, եթէ մին
 բան հասկացայ քո այդքան ճոռամարանութե-
 նից, ընդհատեցի ես մեծատունի խօսքը, դու
 որպէս երևումէ, միտք ունես փաստաբան դառ-
 նալ Աստուծոյ և մարդկանց մէջ. և ամենայն
 ջանք զործ ես ածում, որ քո անհիմն քնն-
 նադատութեամբդ քեզպէսի մելորեալ հարուստների
 շարքում համարես և բոլոր հայոց ազգի բարեմիտ և
 ողորմասիրտ մեծատունների, քեզպէս մարդիկ ար-
 դար շատ կան, որովհետեւ անտանները (մեշէք) ա-
 ռանց ազուէսի չեն լինում, այնպէս և առանց որո-
 մի ցորեն չի բուսանում, բայց ամենայն բանի վեր-
 ջըն է դովելի. որքան ուզումես կեր, խմիր, զուար-
 ճացիր, փարթամացիր և ուռիր զորտի պէս, բայց
 տրաքվելի ժամանակին ես քեզ հետ կ'խօսեմ. քանի
 որ մարդ առողջ և խաղաղ կեանք է վայելում, մո-
 ռանումէ հիւանդութեան և նեղութեան օրերը, և
 քեզպէս միշտ դունչը խողի պէս աղտեղի և ժա-
 հահոտ ունայնութեանց մէջ խրած չի կամենում:

երբեմն դէպի վեր բարձրացնել զլուսը և տեսնել
 Աստուծոյ փառաց նշաները, բայց երբ որ ժամա-
 նումէ օրհասը, նա մկան պէս չ'գիտէ կատուի ձեռ-
 քից ո՞ւր փախչի և ո՞ր ծակը մտնէ, նա յայնժամ
 փետրազուրկ կիսակենդան թռչունի պէս կամենում
 վեր վեր թռչել և կրկին վայր է ընկնում:
 Գիտե՞ս, Պարոն, այն պատերազմի ժամանակը
 որ պատահումէ կեանքի և մահուան մէջ, ի՞նչ
 զրութիւն է ստանում մարդ, Աստուած ազատի
 քեզ և քեզպէս մարդկան ազգի թշնամիներին, ես
 մահուան ճաշակը թէպէտ չեմ առել, բայց շատ
 մեռանողներ եմ տեսել և հարցուփորձ արել նորան-
 ցից, թէ ի՞նչ են զգում և որպիսի ընտրողութեան
 մէջ են. — հաւատացիր հարուստ աշխարհական, որ
 ճշմարիտն եմ ասում, նոքա ամենեքեանք որպէս թէ
 նոր փիլիսոփայ դարձած, վկայում էին թէ՛ այնպէս
 չպէտք էր ապրել ինչպէս նոքա ապրեցան և ափսո-
 սումէին, որ կրկին չեն կարողանալ կենդանանալ, որ
 լաւ սկսեն ապրել. ես հարցնումէի նոցանից թէ
 լաւ ապրելը ո՞րն է. նոքա պատասխանումէին թէ
 մեղքի կամ խղճի ծակոց չ'ունենալն է, որ այժմս
 ծակումէ և խորովում և հնար չունիմք հանդատու-
 թեան: Այսպիսի մեռնողներից մինը ինձ պատահեց
 1852 թուականում Տփլիս քաղաքում, քեզպէս
 հարուստ մարդ էր, բայց քեզպէս փոր չունէր, հալվել
 էր և կմախք էր դարձել. սա երբոր երկու ժամից
 յետոյ պիտի հոգին աւանդէր, արտասուելից աջօք
 այս քանի խօսքերը արտասանեց, որ մինչև ցայսօր
 չեմ մոռանում:

1) Սիրելի բարեկամք, ասաց նա, աշխարհիս վերայ

1) բողոք ազգերը և անհատները, խելօքութիւնը և
 1) անխելօքութիւնը, խաղաղութիւնը և պատերազմը
 1) ամենը խաբեբայութիւն է և հենց ոսկերքը տկլոր-
 1) վումեն կամ հեռանումեն մնից, գիտունը և յի-
 1) մարը հարուստը և չքաւորը, զարմանալի կերպիւ-
 1) նմանումեն միմեանց, երբ ոսկերտիքը յարմարու-
 1) մենք, երբէք նոքա չեն զանազանում միմեանցից,
 1) ոչ հարուստը չքաւորից, ոչ իշխանը հասարակ
 1) մարդից և ոչ հայր թուրքից, սա պէտքէ չ'մոռա-
 1) նայի ես քանի որ առողջ կեանք էի վայելում:
 1) Ննձ այժմն այնքան չեն մխիթարում այն ընծա-
 1) յաբերութիւնները, որոնք կտակելեմ յօգուտ որ-
 1) բոց և այրեաց, յօգուտ ուսումնարանաց և եկե-
 1) ղեցական պաշտօնէից, որքան կ'մխիթարվէի, երբ
 1) որ սիրած կ'լինէի ես իմ պատկերակից քրիստո-
 1) նեայ եղբօրս, ինչպէս իմ զանձս և անձս էի սի-
 1) րուում: Ա'խ տկարութիւն և անհեռատեսութիւն
 1) մարդկային բնութեան. ո՞ր ես զանձ, ո՞րէ քո
 1) զօրութիւնը, ե'կ փրկի'ր և ազատի'ր ինձ, ես իմ
 1) ձեռքերով խնդրումէի այլոց սիրտը ուրախացնել
 1) քեզանից մի փոքրիկ մասը բաժանելով, իսկ այսօր
 1) հողը մեծ պատիւ ունէ, որ իմ մարմինը պիտի
 1) ծածկէ, քան թէ դու անիծեալ, դու քանի մարդ-
 1) կանց գլուխ ես կորուսել, որքան քաղցր էիր դու
 1) ինձ համար, այժմ դառն ես, և զգուելի: Ա'խ, եթէ
 1) հնար լինէր ինձ մի քանի ժամանակ կենդանու-
 1) թեան օրեր վայելել, հաւատացէք բարեկամք, որ
 1) մարդասիրութիւնը և եղբայրսիրութիւնը իմ
 1) կեանքիս ուղեցոյցը պիտի շինէի, սուտ քրիստոնէի
 1) անուն կրելով ինձ վերայ 55 տարի հեթանոսա-

1) կան կեանք վարեցի, իսկ այժմ մեռանումեմ և
 1) չ'զիտեմ ինչով մխիթարվեմ:

Ա. հա' քեզ օրինակ, հարուստ աշխարհական, որ-
 քան կամենումես սիրի'ր քո փողը բայց իմացի'ր, որ
 քո կեանքդ էլ պիտի վերջանայ: Աստուած նոյն
 Աստուածն է և նորա որդիքը հասարակութեան
 մարդասէր և եղբայրասէր անդամներն են, որոց
 օգնութեամբը անասան կ'մնայ, և մեր Մարդասի-
 րական Ընկերութիւնը:

Սիրելի' ընկերակից իմ, վերոյիշեալ Քահանայի
 և Մշեցի հարուստ աղայի հեղնական և աններելի
 վայրաբանութեանց մէջ, իւրաքանչիւրը Ձեզանից
 կարող է նշմարել զժբաղդաբար և ճշմարիտ խօսքեր,
 եթէ կարողանանք լաւ քննել մեր սրտերը և ճա-
 նանչել մեր անձները, պետք է կամայ ախմայ խօս-
 տովանիմք, որ մեք ևս որպէս մարդ բնութենապէս
 միենոյն անտարբեր և ազահ զրութեանը ենթարկ-
 ված անկուշտ մարտիս պէս մեր ցանկութիւնները
 ոչ մի բանով չեմք կարողանում լցուցանել: Բայց
 մի և նոյն ժամանակ չ'պիտի ուրանամք, որ մեր ազ-
 գում կան շատ բարեսէր անձինք ամենայն դասում,
 որոնք ըստ չափու կարողութեան չեն զլանում ցոյց
 տալ բարի զգացմունք բանիւ և գործով: Հարուստ
 աղայի հեղնական վայրաբանութիւնները իմ սիրտս
 խոր խոցել են և այս ցաւը չեմ կարող յետս տանել,
 մինչև որ մի քանի խօսք չե ասեմ Ձեզ, իմացէք, որ
 սա վերջին անգամն է, որ Ձեր գլուխը ցաւեցնումեմ
 իմ շատախօսութենովս:

Սիրելի'ք, Ա. հա' երկոտասան երրորդ տարին է, որ
 մեր Ընկերութիւնը Ամենաողորմած ԿՍՅՍԵՐ հովա-

նաւորութեան ներքոյ շարունակումէ իւր գործունէութիւնը և իւր ծանր քայլերով օր աւուր դէպի յառաջէ գնում, ցոյց տալով իւր պատուհները այս տեղ և զանազան քաղաքներում: Ընկերութեան Խորհրդական Անդամոց մի քանիսի գործունէութիւնքը, ինձ որպէս Ատենադպրի նոյն Ընկերութեան և Ձեզ որպէս սիրելի Անդամոց, յայտնի են, այնպէս, որ տեղւոյս հայ հասարակութեան համար անմոռանալի յիշատակ են թողած:

Օրիորդաց և տղայոց ուսումնարանները այսօր գրկախառնած Սուրբ եկեղեցւոյ հետ 'ի միասին խոստանումեն պատրաստել հայոց ազգի համար մայրենի լեզուաւ թոթովող զաւակներ:

Այն երկու բարոյական շինութիւնքը, մէկը մարդարան, իսկ միւսը քաւարան, եթէ չեմ սխալվում, մեր աչքին այսօր մի սովորական կերակուրի պէս օր ըստ օրէ, որպէս թէ անհամանում են և միայն նոցա արտաքին շքեղութիւնքն են աւելանում, իսկ ներքինը որ է բարոյականը հետզհետէ նուազումէ:

Այս երկու ամենահարկաւոր շինութիւնքը, ի՞նչ կերպով կարողեն հասնել իւրեանց նպատակին, եթէ ոչ ուսումնարանաց մէջ մեր զեռաթիթիթ մանկանց հոգիները զարգացնել քրիստոնէավայել ուսմունքներով:

Բայց եթէ այս ուսումնարանների նիւթաւոր հնարները չափաւորված և սահմանափակված լինեն և օր ըստ օրէ նուազվելով չկարողանան զիտութեան և իմաստութեան առատ աղբիւրներ բղխեցնելով, մեր ազգի բանաւոր այգւոյ մէջ հոտաւետ ծաղիկներ, քաղցրահամ պտուղներ բուսուցանել,

յայնժամ, ասացէք խնդրեմ, կա՞յ այլ իմն հնար որ մեր սուրբ հաւատը կենդանի մնայ և մեր որդիքը ստանան կատարեալ ուսումն:

Եթէ մի ազգի ժողովուրդը լինի խաւարասէր, ուսումնատեսաց, ազգատեսաց և անմիաբան. եթէ նորս իշխանքը և մեծատունքը տեսանելով իւրեանց զրկանքը, մի և նոյն ժամանակ ինքեանք հոգեկորոյս փարթամութեամբը կուրացած անկուշտ մարախի պէս օրերը անցուցանեն առանց բարեգործութեան, միմիայն իւրեանց զանձուց հաշիւը տեսնելով հանապազօրոյ, որ այսօր զայ և վաղիւն ո՛վ գիտէ ինչ պիտի լինի. ասացէ՛ք խնդրեմ, վերականգնելոյ յոյս կ'մնայ մի այդպիսի վերընկած ազգի համար: Աստուած հարստութիւնը պարզեւումէ Ձեզ, ո՛վ մեծատուն հայեր (խօսքս անբարեգործ մեծատանց է վերաբերում) ոչ թէ Ձեր արժանաւորութեան փոխարէն և ոչ այն պայմանով, որ դուք միայն վայելէք աշխարհիս բարութիւնները, այլ և որ դուք Ձեր կողմից մի և նոյն առատութեամբ լցուցանէք Ձեր ազգի և Ձեր հաւատակից տկար և կարօտ եղբարց կարիքը. եթէ չէք թաղուցանել Ձեր զանձը, երբէք մնատանջութեան և երկիւզի մէջ չէք մնալ և արծաթ սիրողը Աստուած չի կարող սիրել. արծաթասէրը եղբայրատեսոց է, ազգատեսոց է, ճշմարիտ քրիստոնէայ չի կարող կոչվել եթէ արծաթասէր է: Ազատեսոց Աստուած Ձեզ այն արծաթսիրութիւնից, որոյ մասին Քրիստոս 1875 տարի առաջ վայ կարգաց ժլատ մեծատանց համար: Կարծեմ մեր ոչ մէկի ձեռքում չկայ ապահովութուղթ այն մասին որ յետ մեր մահուան պիտի հետներս առնենք ու

տաննը էն կեանք մեր զանձերը: Ես ձեր ծիծաղը կ'չարժէի, եթէ վճռողաբար ասէի. թէ՛ բաժանեցէք ազքատաց բոլոր ձեր կայքը, բայց պիտի զարմացնէք ինձ եթէ չհաւատաք, որ ինչքան այժմ ունէք՝ հաղարապատիկ այնքան ևս եթէ ունենաք, դարձեալ պիտի ասէք թէ ոչ ինչ չունիմք. ազահը կը շտանալ չ'գիտէ:

Դուք, մեծատներ և միջակ կարողութեան տէրեր, հանեցէ՛ք ձեր մտքից այն սխալ կարծիքը, որպէս թէ այն առատ պարգևները երկնային հայրը շնորհել է ձեզ, որ դուք զիշեր ու ցորեկ ձեր միտքն և հոգին աշխարհիս ունայն փարթամութեան և անկուշտ ազահութեանը տուած, բարդէք ձեր դանձերը ո՞ւմ համար, որ առատօրէն վասնեն ձեր սերունդը ձեր մահից յետոյ, ձեր որդիքը և նոցա անիրաւ հողաբարձուքը: Կա՛ւ մտածեցէք, որ արքայութիւնը պիտի ժառանգեն սգաւորները, աղքատները, հեղերը, խաղաղարարները ՚ի վերջոյ և մարդասէր մեծատունները: Աղաչումեմ, ասացէ՛ք ինձ. ի՞նչ նշանակութիւն ունի երկրիս վերայ այնպիսի մեծատունը և փարթամը, որ հանդերձեալ կեանքի վերայ յոյս չդրած, իւր օրերը անհանգիստ և անմխիթար հոգւով է անցուցանում. իսկ եթէ կամենում է ժառանգել և արքայութիւնը, ուրեմն քանի կենդանի է մարմնով, ի՞նչ հնարք պիտի գործ է, որ կարողանայ հաշտվել իւր խղճի հետ, որ կարողանայ կենդանանալ և հոգւով:

Մարդասէր մեծատուններ են եղել զանազան քաղաքներում, եղել են և կան այժմ և մեր ազգում, որոնցից քանի քանի անձինք, ուրախ սրտով,

զուարթ երեսօք և հաստատուն յոյսով, աշխարհիս հետ մնաս բարեաւ անելով թողել են իւրանցից յետոյ բարի անուն և կենդանի յիշատակներ: Այս վերջին ժամանակներում Ռուսաց, Սամանեան կամ Եւրոպայու ո՞ր քաղաքում չէք զանիլ հայի որդի, որ իւր ուսումը շարունակում է կամ ճեմարաններում և կամ արուեստանոցներում օգնութեամբ և օժանդակութեամբ աղքատէր մեծատուն հայերի. իսկ քանի որդիներ այժմ դարձած են ականաւոր անձինք, դուք ինքներդ լաւ գիտէք և կճանաչէք: Այսպիսի առաքինի մեծատանց յիշատակը օրհնումէ յաւիտեանս յազգէ յազգ, որովհետեւ նոցա շինած տան հիմքը աւազի վերայ չէ հաստատուած, որ մի աշխարհակործան երկրաշարժութեանը ճարակ լինելով, մի վայրկենում քար ու քանդ լինի և տաժանելի հնարքներով վատակած և իրագործած մեծ մեծ գումարները աւերակների տակը ոչնչանայ. նոցա երկու ու երեք յարկեայ տունները և պալատները, նոցա պանդոկները կամ քարվանսարեքը, հիւանդանոցները և ուսումնարաններն են, որոց մէջ շատ տարիներով քրիստոնէից տղայքը և երիտասարդքը շարունակում են իւրեանց կրթութիւնը: Նոցա ժառանգները անհամար որդեգիրներն են և հազարաւոր չքաւոր գերդաստաններ, որբեր և տնանկներն են:

Մարդ եթէ ոչ մի յոյս չունի այս աշխարհում ապագայ կենաց վերայ, ուրեմն չունի և կեանք մարդոյ և չե սպրում որպէս բանական. եթէ մեք հաւատում ենք, որ մեր նախահայրը մի հայր է եղել և ոչ երկու հայր, ուրեմն չպիտի ուրանանք, որ մեք

ամենքեանքս մի հօր որդիք ենք, եթէ որդիք, ուրեմն և եղբարք: Սիրենք միմեանց, որովհետև եղբարք ենք մի հարազատ հօր ծնունդք, միաբան վնք, որովհետև մի ազգ ենք: Բնականաբար այսպիսի սէր և միաբանութիւն կարող ենք տեսնել հեթանոս և վայրենի ազգաց մէջ, բայց հայեր, բաց ի սրանից մենք Քրիստոնեայ եմք, խաղաղութիւն և հանգիստ ենք վայելում Քրիստոնեայ թագաւորի հովանաւորութեան ներքոյ. ուրեմն ի՞նչ բանով մեք կարող ենք արդարանալ Աստուծոյ և մարդկանց առաջին, եթէ ճշմարիտ Քրիստոնեայ չեմք: Եթէ մենք Քրիստոնեայ եմք, ուրեմն պիտի լինիմք Քրիստոնեայ ոչ միայն լոկ անուամբ, այլ հոգւով, եղբայրսիրութեամբ և Աստուածպաշտութեամբ: Խմացէ՛ք, որ Քրիստոս իւր արքայութիւնը պատրաստել է մանկանց և տղայոց համար ասելով թէ «այդպիսեացդ է արքայութիւն երկնից»: Սրանցից քանի հազարներն են կորչում և փչանում առանց ուսման և լուսաւորութեան մեզ յայտնի չէ, այս միայն զիտեմք, որ կորածներն թիւը շատ է քան թէ զանուածներինը: Հաւատացէ՛ք ինձ, ո՛վ իմ հաւատակից եղբարք, որ դորանից ոչ մինը չի զրկվել արքայութեան ժառանգութենից, եթէ իւրեանց արբուն հասակում քրիստոնէական սկզբունքներով սնանին, բարգաւաճին և զարգանան, բայց աւա՛ղ. շատերը կորան, կորչում են այժմ և կ'կորչեն, եթէ այս խղճալիները նիւթական կարողութիւնից զրկված անհայր և անմայր մնալով, աշխարհիս զանազան անակնունելի հանգամանաց սուր ժանիքներին մատաղ դարձած՝ չ'կարողանան խաւարային կեանքից ազատվել

և մտանել ՚ի լոյս Աստուածգիտութեան: Խնդրեմ մի փոքր ևս համբերէք և ես Ձեզ կազատեմ իմ երկարաբանութենից:

Իւրաքանչիւր անհատ իւր ծննդեան օրից սկսած, քանի որ կենդանի է, չարաչար աշխատում է, որ վաշելէ այն ամենայն բարութիւնները, որ Աստուած պարգևել է և պարգևումէ միշտ մարդկային ազգին, բայց կամենումեմ ասել, որ այս ամենայն բարիքները չեն կարող ստուգապէս զուարճացուցանել մեզ, եթէ մեք ինքեանքս չլինենք բարի, եթէ մարդ բարի չէ և կամենումէ վայելել Աստուծոյ պարգևները, նա դող է և աւտղակ. առացէ՛ք խնդրեմ ի՞նչ զուարճութիւն ունի այն մարդը, որ ինքը բարի չէ, բայց ինքը բաղդի բերմունքով, կամ իւր քրտամբ աշխատած հարստութիւնը, փառքը և պատիւը վայելում է, չունենալով ոչ մի հոգեկան զուարճութիւն: Կուք ինձանից լաւ էք իմանում, որ մեր կեանքի զուարճութեան սկիզբը և վերջը բարեպաշտութիւնն է, առանց որոյ ոչ ոք չի կարող լինել երջանիկ. ճշմարիտ է բարեպաշտութիւնը փողոցում չի ծախվում, որ փողով առնենք ու վայելենք նորա պտուղները՝ այն բանը որ աժան է ծախվում, նորան պատիւ չունէ: Մեր բնութեան ամենազլխաւոր թոյլութիւնը նա է, որ պատգամաբեր Մովսէս մարդարէի մինչև Սինայ սարից վերադառնալը, հաւատադրուժ Խարայէլացւոց պէս արծաթից որթ ենք կազմում և նորան պաշտում, այլ ինչ վերաբերումէ բարեպաշտութեան հրաշալի օրինակներին և Աստուծոյ պատուիրանքներին, սրանց խապառ մոռանում ենք: Եթէ մարդ բարեգործութեան հետ մասնակցութիւն չունէ, եթէ

իւր անձը առաւել է սիրում, քան թէ իւր հողին, թող նա որքան կամենումէ ուսէ, խմէ, զգենու շինէ, խաղայ, ամբարները և սնդուկները լցնէ ոսկով և զանազան թանկագին բաներով, եթէ ինքը անարժան է այս բարութեանց, նորա հողին դժուար թէ կարողանայ զուարճանալ նրանցով. որովհետև խղճմանքի բարի վկայութիւնը միայն կարող է բերկրեցուցանել մարդոյ սիրտը, ո՞վ որ այս վկայութիւնը չունի, նա չունի և ճշմարիտ ախորժ ինչ բարեաց:

Այս բարութեան երջանկութենից զուրկ են և շատերը մեր ազգի այն ուսանողներից, որոնք համարում են իւրեանց գիտնականների շարքում և որոնք հրաժարված ազգային միաբանական գործերից, գիշեր ու ցերեկ աշխատում են բարձր աստիճան մարդկանց հորիզոնում կեանք վարել, ժամանակ ժամանակ քարեր արձակելով միաբանական խումբի անմեղ անդամոց ազգօգուտ շնութեանց և գործունէութեանց վերայ: Այն այն միամիտ և բարեսէր անձի համար, եթէ այդ վերջինը չունի ձեռքին համալսարանական վկայութեան և համարձակվում է զիմել դէպի վերոյիշեալ իմաստալիները. կամենալով բաղխել նոցա ողորմութեան զուրք: Բայց երբ 'ի տեղի ողորմութեան, բացվում է նոցա սրալիզու բերանը, յայնժամ դուք երևակայեցէք բարեսէրմարդոյ դրութիւնը, նա հրաժարվում է նոցանից որպէս մի անօգուտ և հոտած անգամից, նա անիծում է այն ուսումը, որ սովորեցնում է երիտասարդներին լինել չափից առաւել անձնասէր, ինքնահաւան, բարձրամիտ, ազգատեաց զրախօս և շատախօս: Մարդասիրական ընկերութեան Անդամոց մի քանիսը գիմեցին

այս տարի դէպի մի քանի հատ այդպիսի սուտ սովեստները այն յուսով, որ դոքա մտանելով ընկերութեան անդամոց շարքը, կարող են տալ ընկերութեան մի նոր կենդանութիւն իւրեանց մասնաւոր ընծայաբերութեամբ և ազգաշահ խորհրդակցութեամբ. բայց աւա՛ղ, 'ի տեղի յօժարամիտ կարեկցութեան և անձնանուէր ազգասիրական արձագանքի, անդամք լսեցին միայն հնչիւն, որ սովորութիւն ունեն արձակել զատարկ տակառները: 'ի հարկէ մենք չենք կարող խառնիլ սրանց շարքում այն ուսանողներին, որոնք արդէն յայտնին որպէս լուսատու ճրագ իւրեանց բարի բնութեամբ և ազգաշահ գործերով:

Բայց նա ո՞վ է, որ միշտ պատրաստ է առնել բարի և հետևում է չարից հեռանալ. նա այն մարդն է, որ երկնչում է Աստուածանից և սիրում է նրան, և ո՞վ կարող է սիրել Աստուծոյն ըստ արժանոյն, եթէ ոչ բարի քրիստոնեայն, ուրեմն մարդկային ազգում ոչ ոք երջանիկ կեանք չի վարում, բացի բարի քրիստոնէից, որոյ բարեգործութիւնները առաւել են ուրախացնում նորանց, քան բարի կարծած գործերը այլոց մարդկանց, որոնք զուրկ են ճշմարիտ քրիստոնէի երջանկութենից:

'ի խորոց սրտի աղաչեմք առ Աստուած, որ նա իւր ամենաուստ զթութեամբը և ողորմութեամբը շնորհեսցէ երկար կեանք մեր Ամենաողորմած ԿԱՅՍԵՐ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՆԻԿՈՂԱՅԵՎՁԻՆ, որոյ հայրական խնամոց և հովանաւորութեան ներքոյ վայելում է մեր ազգը 'ի խաղաղութեան, պահեսցէ մեր հողէն Հօր Սրբոյն Գրիգոր Լուսաւորչի աթոռը

հաստատուն, որոյ տխրոսը կրումէ այսօր մեր ընկերութիւնը իւր ճակատին. զօրացուցէ և անասան պահեսցէ մեր ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ, որ տիւ և զիշեր անխոնջ աշխատումէ տարածել լուսաւորութիւն իւր ազգի մէջ ուսումնարանաց թիւը բազմացուցանելով: Կեցցէ՛ Հայոց ազգը և մեր ԿԱՅՍԵՐԱՀԱՍՏԱՏ Մարդասիրական Ընկերութիւնը՝ յաւիտեանս անշարժ և պարգևեսցէ նորա Անդամներին առողջութիւն, յաջողութիւն և երջանկութիւն աստ և ՚ի հանդերձելումն, ամէն:

Ա. Կրամ և Ա. Կենդադար Ս. Վարչաժեանց:

Ճան ասացեալ ՚ի Սարգսէ Վարչաժեանց ՚ի 25-ն Յունվարի 1876 ամի առաջի Ընդհանուր Ժողովոյ Մարդասիրական Ընկերութեան:

Սիրելիք, Գուք զիտէք, որ այսօր համարեայ ամեն ազգ շարժման մէջն է: Եթէ այդպէս է, ուրեմն Հայ ազգը ի՞նչ է անում: Գուք կարծեմ՝ պիտի ինձ պատասխանէք, թէ Հայ ազգն էլ կամենումէ տղիտութեան քնից զարթնել և ուղիղ ճանապարհով յառաջադիմութեան նպատակին հասնել: Ես էլ իմ կողմանէ կ'վկայեմ թէ՛ այդպէս է: Բայց պէտք է զիտենանք, որ Ֆրիստոնէի յառաջադիմութիւնը, եթէ ստոյգ բարոյականութեան վերայ չի հիմնուի, չի կարող հասնիլ իւր նպատակին:

Այդպիսի յառաջադիմութեամբ միայն հոգին անունդ կրնդունի, միտքը կ'գորանայ և բարին չարից, արդարն անիրաւից կ'որոշուի:

Եթէ ուզենանք ծաղկեցնել և երջանկացնել մեր հայրենիքը, պէտք է ունենանք ճշմարիտ քաղաքակրթութիւն, որ ուղիղ ճանապարհով, սիրով, միաբանութեամբ և խաղաղութեան հոգւով զիմենք դէպ ՚ի բարին և դէպ ՚ի դիտութիւն, որ կարողանանք ճանաչել և վճարել մեր պարտքը մեր Ստեղծողին, մեր Թագաւոր Կայսրին, մեր անձին, մեր ծնողաց, մեր հայրենեաց, մեր բարեկամաց և բոլոր մեր նմաններին: Ուստի երբ մեր յառաջադիմութեան զլսաւոր կէտը մեր բարոյականը կամ մեր մտաւոր և բարոյական կատարելութիւնը կլինի, յայնժամ այնպէս կսիրենք մեր հայրենիքը և մեր նմանները, որ մեր անձին շահերը անգամ կզոհենք նրանց օգտի համար:

Բնութեան հիանալի կարգն է, որ բոլոր արարածք միմեանց սիրելով և միմեանց օգնելով, ներքին և ընդհանուր ներդաշնակութիւն կամ համաձայնութիւն են կազմում:

Ինչպէս և բոլոր համազգի էակներ միմեանց հարկաւոր լինելով, չեն կարող ապրիլ առանց փոխադարձ օգնելու:

Եթէ լա՛ւ նկատենք, կտենենք, որ այս աշխարհքը մի ընդհանուր սեղան է զո՛հի, որոյ վերայ շարունակ ստեղծուածների անձնազոհ նուիրումներ է լինում միմեանց փոխարէն:

Ուրեմն մենք արդէն հասունացած երիտասարդներս ի՞նչ ճանապարհով կարողենք լինել ճշմարիտ քաղաքակրթեայ և հասնել մեր նպատակին, եթէ ոչ միութեան կապով, անդադար Աստուծոյ տունը ժամանելով և քարոզութիւն լսելով, կենդանի կեանքից վեր առած քարոզութիւն եմ ասում, ճշմարիտ քրիստոնէի կեանք վարելով և ընթերցասիրութեամբ:

Այսօր դժբաղդաբար աւետարանական քարոզութենից մէք ամենեքեանքս զուրկ ենք. սակայն Աստուած պարգեւել է մեզ մի այնպիսի ճանապարհ, հնարք կամ միջոց, որով եթէ կատարվեց այն երազները, որ ժամանակ ժամանակ մէկը մեզանից տեսնում է և իւրաքանչիւր տարի այս դահլիճում ջեզ պատմում, յայնժամ մենք կլինենք միաւորված անխզելի կապով, յայնժամ մենք հաստացնելով մեր միութեան զբամարկը, կունենանք և զիտնական անձինք քարոզչութեան և ուսուցչութեան համար, յայնժամ յոյս կայ, որ շատանան և մեր ազգում ճշմարիտ քրիստոնեայք: Բայց ո՞րն է այն միջոցը, որ

այսօր վայելում ենք. նա մեր ԿԱՅՍԵՐԱՎԱՍՏԱՏ Մարդասիրական Ընկերութիւնն է:

Սիրելի՛ք, մեր բոլոր ազգութեան հորիզոնում այդպիսի հաստատ և ապահով Ընկերութիւն, եթէ ճրագով ման դանք՝ չենք կարող գտնիլ. այդպիսի ազնիւ անուն, կոչումն և սրբազան պարտաւորութիւն ոչ ոք չի տալ մեզ: Ես իմ կարճ դատողութեամբս, Ընկերութեանս իւրաքանչիւր անդամի կոչումը և պաշտօնը շատ մեծ և յարգելի եմ համարում, քան միւս անդամոց այլ զանազան Ընկերութեանց:

Այդ Ընկերութեան անունը Մարդասիրական է կոչվում, որ մարդասէր բառը Աստուծոյն է վերաբերում և մարդիկ էլ նորանից սովորեցին իւրեանց նմաններին սիրել: Նա իւր ձակատին կրում է մեր բազմավաստակ և բազմերախտ Գրիգոր Լուսաւորչի տիտղոսը, այն Լուսաւորչի, որ Աստուածախօս Մովսէս առաջին մարգարէի պէս, իւր անտանելի տանջանօք բոլոր Հայ ազգը կռապաշտութենից ազատեց և Քրիստոնէական հաւատով զարդարեց:

Այդ Ընկերութիւնը, եթէ Աստուած օգնեց, ԿԱՅՍԵՐ Հովանաւորեց և բազդը նորա երեսին ժբպտաց, պետք է ժամանակին մեծ մեծ քայլերով դէպի յառաջ վազի, սերմելով մեր ցիր ու ցան եղած ազգի խղճալի տղայոց և օրիորդաց բանաւոր այգւոյ մեջ լուսաւորութիւն, չեմ ասում միւս բարեմասնութեանց մասին:

Աստուած օրհնէ Ձեզ, Ձեր անունը, Ձեր աշխատանքը, Ձեր տունը և ընտանիքը, առաւելապէս վասն այնր, որ մտել էք այդ Ընկերութեան Անդամոց շարքը և միաբանական ժողովներ էք կազմում:

Ս. Վարդաշէանց:

Ծանօթութիւն. Խնդրվում է ներողութիւն ընթերցողներէց մի քանի երեսում պատահած սպաղրական տառասխալների մասին, որոնք անզգուշութեան պատճառաւ սպրդուած են մի քանի բառերի մէջ:

Գտանվում են և դրամական գումարի մէջ հետեւեալ սխալները 23 երեսում 9-րդ տողում պէտք է կարդալ 104 բութի 50 կոպ. 24 երեսում 7-րդ տողում 84 բութ. 40 կոպ.

